

SVEICIENS VK(b)P XIX KONGRESAM!

Telegrama

**Ķīnas Tautas Republikas
Centralās Tautas Valdības
Priekšsēdētājam**

biedram MAO CZE-DUNAM

Pekinā

Sakarā ar Ķīnas Tautas Republikas pasludināšanas trešo gadadienu lūdzu jūs, biedri Priekšsēdētāji, pieņemt manus sirsnīgos apsveikumus.

Novēlu lielajai ķīniešu tautai, Ķīnas Tautas Republikas Valdībai un personīgi jums jaunus panākumus varenas tautas demokratisks Ķīnas valsts celtniecībā.

Lai pieņemam spēkā un zeļ Ķīnas Tautas Republikas un Padomju Sociālistisko Republiku Savienības lielā draudzība, kas ir stingrs balsts mieram un drošībai Tālajos Austrumos un visā pasaulē!

J. STAĻINS

VISU ZEMJU PROLETARIESI, SAVIENOJIETIES!

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1952. G.

5. OKTOBRĪ

Nr. 40 (403)

Jauns etaps ceļā uz komunismu

Padomju tautas vispārēja politiska, ražošanas un dalīrades pacilājuma apstākļos šodien sanāk Vissavienības Komunistiskās (bolševiku) partijas XIX kongress, kas apspriedīs un izlems jautājumus, kuriem ārkārtīgi svarīga nozīme ne tikai mūsu valstī, bet visas pasaules likteņos. 1933. gadā, runājot par pirmās piec-gadēš rezultātiem, biedrs Staļins teica, ka tie mobilizē visu zemju strādnieku šķiras revolucionāros spēkus, ka tas ir tāds solis mūsu attīstības ceļā, kas ra-dījis milzu atbalsi Eiropas, Amerikas, Āzijas kapitalistisko zemju visdažādāka-jos slāpos. Piektā piecgažu plāna kontrolskaitļi, kas tiks pieņemti un ap-stiprināti partijas XIX kongresā, atkal liecinās visai pasaulei par socialisma zemes nemīgtīgo uzplaukumu un nostiprināšanos, par mūsu neatlaidīgo un ne-novēršamo gaitu uz priekšu, uz komunismu. Apstākļos, kad kapitalistiskās ze-mes arvien vairāk stieg neatrisināmās grūtībās un let preti tālākam pagrīmu-mam, mēģinot izeju no tā rasi jauna kara gatavošanā, VK(b)P XIX kongress vēlēiz apstiprinās lielo patiesību, kas tāda kļuvusi kopš Oktobra socialistiskās revolūcijas uzvaras dienām, ka mūsu laikos tikai padomju sabiedriskā iekārta ir dzīvot un attīstīties spējīga un ka vienīgi pareizais ceļš, kas šobrīd ejams cilvēcei, ir tautas demokrātijas, socialisma un miera ceļš.

Partijas XIX kongresa direktīvās par PSRS attīstības piekto piecgažu plā-nu 1951.—1955. gadam paredzēts jauns kāpinājums visās mūsu zemes tautas saimniecības un kultūras nozarēs. Mums, bez tam, tas būs viens no tiem plā-niem, kuru uzdevums panākt, lai mēs ražotu tādu daudzumu tērauda, čuguna, ogļu un naftas, kas mūsu Dzimteni nodrošinātu pret visām nejausībām un dotu iespēju arī ekonomiski aizsteigties priekšā galvenajām kapitalistiskajām ze-mēm — uzdevums, ko biedrs Staļins izvirzīja pagājušajā, VK(b)P XVIII kon-gresā un savā 1946. gada 9. februāra vēsturiskajā runā.

Latviešu tauta, izsakot savu vienprātīgo piekrišanu partijas XIX kongresa direktīvu projektam par jauno piecgažu plānu, ar prieku un pateicību mīn tos skaitļus un pasākumus, kas reizē ar visas lielās Padomju Savienības augšup-ēju paredz jaunu saimniecisku un kultūras uzplaukumu Latvijas padomju re-publika. Reizē ar to šie skaitļi un pasākumi ir jauns trieciens aizokeana im-perialistu sapņojumiem par caurkritušās buržuāziskās kārtības atjaunošanu Baltijas jūras austrumu piekrastē, bet mūsu sajūsmā par plašajām nākotnes perspektīvām vēlēiz pauž latviešu tautas bezgalīgo uzlīcību Komunistiskajai partijai, biedram Staļinam, padomju tautu draudzības principiem.

Mūsu plānu, visās mūsu dzīves organizējošais un vadošais spēks ir Komu-nistiskā partija. Sakarā ar jaunām uzdevumiem, kas veicami padomju tautai, pakāpeniski pārejot no socialisma uz komunismu, VK(b)P Centrālā Komiteja izstrādājusi un lēk priekšā kongresam izdarīt grozījumus partijas Statutos nolūka vēl vairāk celt un stiprināt Padomju Savienības Komunistiskās parti-jas un tās biedru avangarda lomu, precizēt partijas biedru pienākumus un tiesības, pastiprināt partijas saītes ar darbaļaužu masām un visas tautas audzināšanu komunisma garā. Jo plāni, kā māca biedrs Staļins, ir tikai jau-tājuma viena puse: aiz plānu skaitļiem un uzdevumiem stāv miljoni dzīvu cil-vēku, un viņu dzīvā praktiskā darbība, viņu griba un apņēmība strādāt ir šo plānu patiesā realitāte.

Sakarā ar to pleaug arī tie uzdevumi, kas veicami literatūrā un mākslā kā tautas audzināšanas ierocim. Sevišķi tas sakāms par latviešu padomju lite-ratūru un mākslu, kas vēl joprojām atpaliek no republikas saimnieciskā uzplaukuma tempiem un ir lielā parādā strādniekiem, zemniekiem, intelligen-cei, — tiem, kas veic pašizlīdzīgu darbu rūpnīcās un kolchozos, skolās un festādēs. Nupat notikušajā LK(b)P XII kongresā, atzīmējot zināmus sasnie-gumus literatūrā, par ko liecina V. Lāča, A. Upiša, kā arī Z. Grivas A. Gri-guļa u. c. pēdējie darbi, tika norādīts, ka vēl joprojām parādās nemākslinie-ciski, bet reizēm arī politiski nenobrieduši literāri sacerējumi, ka dramaturgi nav uzrakstījuši tādu lugu no mūsu republikas dzīves vai kinoscenariju, kas būtu izpelnīties visas tautas mīlestību, ka komponisti nav devuši nevienu padomju operu vai baletu, ļoti maz jaunu kora un masu dziesmu, ka lielāka uzmanība jāpievērš teātru darbam, lauku iedzīvotāju apkalpošanai ar kin-izrādēm, jaunāko filmu plašākai izplatībai; jāuzlabo preses, radioinformācijas, kultūrizglītības darbs.

Lai novērstu šos trūkumus, kongress uzdeva partijas organizācijām vai-rāk nodarboties ar dalīrades darbinieku politisko audzināšanu, attīstīt viņu vidū kritiku un paškritiku, pastiprināt cīņu pret buržuāziskā nacionālisma izpausmēm, pret atsevišķu dalīrades darbinieku zemošanos buržuāzisko Rietumu trūdošās kultūras priekšā.

Biedrs Staļins māca, ka lenīnietis nevar būt tikai savas iemīļotās nozares speciālists, — viņam jābūt reizē ar to arī politikim un sabiedriskam darbinie-kam, kas dzīvi interesējas par savas zemes likteni, kas pazīst sabiedrības attīstības likumus, kas prot plemērot šos likumus un cenšas būt zemes poli-tiskās vadības aktīvs līdzdalībnieks. To var panākt tikai, apgūstot marksismu-lenīnismu un pirmām kārtām — studējot Vissavienības Komunistiskās (bolše-viku) partijas Vēstures īso kursu, kas ir «marksisma-lenīnisma pamata zināšanu enciklopēdija», — kā uz to norādījis VK(b)P CK savā lēmumā sakarā ar partijas vēstures grāmatas iznākšanu pirms četrpadsmit gadiem.

Kam vēl vairāk nekā literatūras un mākslas darbiniekiem jābūt politiski vis-pusīgi izglītotiem, lai viņi varētu veikt atbildīgo un goda pilno tautas audzi-nātāju un cilvēku dvēseļu inženieru uzdevumu!

VK(b)P kongresi allaž radijuši jaunu pavērsienu uz augšu visās mūsu dzī-ves nozarēs. Vispārējam tautas pacilājumam, kāds radies sakarā ar gatavoša-nos partijas XIX kongresam, jākļūst un tas kļūs par īkdenas parādību, — literatūras un mākslas darbiniekiem jābūt uzdevumu augstumos, lai mākslas tēlos parādītu šo pacilājumu, iedvesmotu tautu uz jaunām varonīgām. Lite-ratūrai un mākslai pilnā mērā jākļūst par partijas politiskā darba sastāv-daļu, — prasība, ko savā laikā uzstādīja V. I. Lēņins, formulējot literatūras partejiskuma principu, un ko vēlēiz atgādināja VK(b)P Centrālā Komiteja vēsturiskajos lēmumos par ideoloģiskajiem jautājumiem.

Ar pateicības un uzlīcības jūtām sveicot mīļoto partiju tās XIX kongresa sanāksšanas dienā, apzināsimies to uzdevumu lielumu, kas mums veicami kat-ram savā darba nozarē, un solismies strādāt tā, lai vēl vairāk stiprinātu mūsu socialistisko Dzimteni, celtu mūsu tautas materiālo un kultūras līmeni, lai mūsu šodienā rastos arvien vairāk komunistiskās rītdienas iezīmi! Un pāri visam lai arvien lielākā krāšņumā paceltos brīvā padomju cilvēka tēls!

J. V. STAĻINS

★

Iznācis J. V. Staļina darbs «Socialisma ekonomiskās problēmas PSR Savienībā»

Valsts politiskās literatūras izdev-niecība laidusi klajā atsevišķā brošūrā biedra J. V. Staļina darbu «Socialis-ma ekonomiskās problēmas PSR Sa-vienībā».

Brošūras saturs:

Piezīmes ekonomiskos jautājumos, kas saistīti ar 1951. gada novembra diskusiju (1. Jautājums par ekonomis-ko likumu raksturu socialismā, 2. Jau-tājums par preču ražošanu socialismā, 3. Jautājums par vērtības likumu so-cialismā, 4. Jautājums par pretstata

iznīcināšanu starp pilsētu un laukiem, starp garīgo un fizisko darbu, kā arī jautājums par atšķirību likvidēšanu starp tiem, 5. Jautājums par vienotā pasaules tirgus saīršanu un pasaules kapitalistiskās sistēmas krīzes padziļi-nāšanos, 6. Jautājums par karu nei-zbēgamību starp kapitalistiskām zemēm, 7. Jautājums par mūsdienu kapitalisma un socialisma ekonomiskajiem pamat-likumiem, 8. Citi jautājumi, 9. Poli-tiskās ekonomijas marksistiskās māci-bu grāmatas starptautiskā nozīme.

10. Ceļi, kā uzlabot politiskās ekonomijas mācību grāmatas projektu.

Atbilde biedram Aleksandram Ilji-čam Notkinam.

Par b. L. D. Jarošenko kļūdām.

Atbilde biedriem A. V. Saņinaj un V. G. Vonžeram (1. Jautājums par so-cialisma ekonomisko likumu raksturu, 2. Jautājums par pasākumiem kolchozu īpašumu pacelšanai līdz visas tautas īpašuma līmenim).

Brošūru izdod 1.500 tūkstoš eksempla-ros.

LEŅINA-STALINA PARTIJA — MŪSU UZVARU IEDVESMOTĀJA UN ORGANIZĒTĀJA

Prof. Dr. ROBERTS PELSE

Uz privatīpašuma, masu ekspluatācijas un nevienlīdzības celtā valsts un sabiedriskā iekārta oficiāli pastāv jau vairāk nekā 6000 gadu. Tās «pēdējais vārds», «augstākais sasniegums» ir mūsdienu Amerikas Savienotās Valstis, kur miljoni darbaļaudu cieš no dzīves dārdzības pieauguma, krīzēm un bezdarba, kur vienā polā valda izšķērdīga greznība, bet otrā — bēdas un masu izmisums, notiek nēģeru un citu «zemāko» tautu zvēriska vajāšana. Cīnīšies atklāti un neapbruņoti valda «Dzeltenais saturs» — dolars, kam pasaulē nav nekā svēta, nekā cilvēciņa... Un visam tam klāt nāk Volstrita imperiālistu un viņu kalpu neapbruņotie šausmu darbi Korejā un jauna pasaules kara noziedzīgie plāni, ko kaidina Amerikas miljoni.

Protēji šai modernā kanibalisma, cilvēkēdāju nometnei kā teiksmaini cēla un gaiša brīnumpiests, kā visos pamatos jauna Taisnības valsts paceļas, mirdz vēl tikai 35 gadus vecā, komunistu partija un lielā Stalina vadītā Padomju zeme. Ne simtu paaužu galās, bet tikai viena cilvēka pusmūža sekmīgi veikta lielākā un taisnīgākā apvērsuma cilvēces vēsturē — Lielā Oktobra Socialistiskā revolūcija, sakauti kontrrevolūcijas melnie ģenerāļi un ārzemju interventi no cetrpadsmit valstīm, uzcelts socialisms, izcīnīta uzvara Lielajā Tēvijas karā, sāka pāreja uz komunismu.

Partijas XI kongress 1922. gadā Leņins teica: «Mēs varam pārvaldīt tikai tad, ja pareizi izsakām to, ko tauta apzinās. Bez tā komunistiskā partija nevedīs proletariātu, proletariāts nevedīs sev līdzi masas, un visa mašīna izjūks». Un, lūk, Leņina-Stalina partija vienmēr spēja pareizi izteikt to, ko tauta apzinās. Ar to ir izskaidrojams, ka partija spēja samērā ātri ne tikai atjaunot pēc pilsoņu kara galīgi pagrimušo valsts rūpniecību, bet pāriet uz gluži jaunu posmu — uz valsts socialistiskās industrializācijas posmu. Biedra Stalina tiešā vadībā tika turpināta, precizēta un paplašināta Leņina aizsāktā visas tautas saimniecības plānvēdīga celtniecība milzīgajā valstī. Dzima pirma Stalina piecgažu plāns tālu apzinātas socialistiskās lieldrūpniecības celšanai, lai nodrošinātu lielās, bet vēl tik jaunās Padomju valsts ekonomisko un politisko neatkarību no kapitālistiskajiem pļēsoņiem. J. V. Stalins jau 1925. gadā VK(b)P XIV kongresā sacīja: «Pārvērst mūsu zemi no agraras par industriālu zemi, kas saviem pašas spēkiem spēj ražot nepieciešamās lietas — lūk, kas ir mūsu ģenerālplāna būtība, pamats».

Komunistu partija J. V. Stalina tālredzīgajā vadībā pacēla karogu grandiozajai cīņai par socialistisko lieldrūpniecību un socialistisko lauksaimniecību. Tika mobilizēti visi partijas un komjaunatnes spēki, visi arod biedrības organizēti darbaļaudu miljoni, darba

zemnieku masas, visas lielās valsts materiālās un garīgās iespējas, — visas milzīgās darba tautas spēku rezerves. Un pārkarotās vecās fabrikas, rūpnīcas un simtiem tūkstošiem dzima jaunas. Uz jaunām, socialistiskās, kolektīvās lauksaimniecības mēdēm strauji pārgāja arī lauksaimniecība, kur ilgus mūžus bija nikuļojuši miljoni dziļi atpalikušu sīksaimniecību. Un tomēr 1931. gada 4. februārī, socialistiskās rūpniecības darbinieku pirmajā Vissavienības konferencē, biedrs Stalins atklāti brīdināja visus padomju cilvēkus: «Mēs esam atpalikuši no vairāk attīstītajām zemēm par 50—100 gadiem. Šis atpalikums mums jānoskrien desmit gados. Vai nu mēs to veiksīm, vai arī mūs samīs».

So attālumu komunistu partijas, biedra Stalina personīgā vadībā padomju laudis noskrēja pāt mazāk nekā desmit gados. Otrā pasaules kara priekšvakarā, 1940. gadā, mūsu rūpniecība deva gandrīz divpadsmit reizes vairāk produkcijas nekā 1913. gadā, tādējādi ražošanas apjoma ziņā pārsniedzot Angliju, Franciju, Vāciju, Runājo par šiem mūsu socialistiskās lieldrūpniecības un bagātīgi mechanizētās kolektīvās lauksaimniecības sasniegumiem, J. V. Stalins 1946. gadā teica: «Tādu nebijušu ražošanas pieaugumu nevar uzskatīt par vienkāršu un parastu valsts attīstību no atpalicības uz progresu. Tas bija lēcens, ar kura palīdzību mūsu Dzimtene pārvērtās no atpalikušas valsts par attīstītu, no agraras — par industriālu».

Hitleriešu nodevīgais uzbrukums 1941. gadā uz laiku pārtrauca mūsu mierīgo celtniecību. Neredzēti smags bija šis mums uzpestais pašaizstāvēšanās karš. Biedrs Stalins savā 1946. g. 9. februāra runā, starp citu, teica: «Kas sarīkoja kaut ko līdzīgu eksamenam mūsu Padomju iekārtai, mūsu valstij, mūsu valdībai, mūsu komunistiskajai partijai...? Piemetināsim, ka nekad neviena tauta, neviena valsts, neviena partija nav bijusi pakļauta tādai liktenīgai pārbaudei. Bet rezultāts: vīgtgais, spēcīgs un nežēlīgais leninisms, kurš faktiski izmantoja visas Rietumeiropas rūpniecību, tehniku, dabas un liela mēra arī cilvēku rezerves, tika sakauts, pīšļos vērstas. Te nu, lūk, visā pilnībā un redzamībā izpaudās Padomju iekārtas un Padomju valsts neatsveramās milzīgās priekšrocības salīdzinājumā ar kapitālistiskajām valstīm. Se nu liela Leņina-Stalina partija kā tautas masu iedvesmotāja, viņu aktivitātes izraisītāja, neizmējamās enerģijas, izturības, mērķtiecības organizētāja un vadītāja parādījās visā savā izšķirošajā nozīmībā, spēku neierobežotajā varēībā. Tāpēc tad nu arī kara laikā, izņemot pirmo gadu, kad notika rūpniecības

evakuācija uz austrumiem, trijos pēdējos kara gados partija prata panākt tādas sekmes, kas deva tai iespēju ne vien apgādāt fronti pietiekošā daudzumā ar artilēriju, ložmetējiem, šautenēm, lidmašīnām, municiju, bet arī uzkrāt rezerves.

Pēc briesmīgā leninista sakāves Rietumos un Austrumos sākās smago kara brūžu dziedināšana. Pēc J. V. Stalina norādījumiem veiktās ceturtais piecgažu lieliskie panākumi ir jau plaši pazīstami. 1948. gadā iesākta dabas pārveidošanas plāna realizācija, nolūka radīt miljoniem hektāru lielas mežu joslas piecos lielos sausos novados. Pēc kara pirmās piecgažu pēdējā, 1950. gada otrā pusē publicēti ar J. V. Stalina ierosinājumu izstrādātie grandiozie komunistisko jaunceltņu plāni, kuru tautsaimniecisko nozīmi uzreiz ir grūti aptvert. — tik milzīga tā ir. Un tur strādā speciālas jaunas padomju mašīnas, ierīces, kādu nepazīst kapitālistiskās pasaules tehnika. Tās ir komunisma, miera un tautas labklājības celtnes.

Partijas XIX kongresa direktīvu projekts par PSRS attīstības piecgažu plānu 1951.—1955. gadam, ko izstrādājis un publicējis partijas Centrālā Komiteja, izvērs jaunu grandiozu komunisma celtniecības plānu padomju tautai. Šī plāna veikšana atkal no jauna pacēla mūsu materiālo labklājību un kultūras līmeni. Visa līdzšinējā mūsu celtniecības pieredze rāda, ka arī šoreiz tas tiks izpildīts un pārpildīts visās savās sastāvdaļās.

Leņina-Stalina partija ir tas vienmēr modrais, visu vadošais brīnumspēks, kas iedvesmo un vada padomju zemes tautas no vienas uzvaras uz otru. Tas iespējams tāpēc, ka tā ir jauna tipa partija, strādnieku šķiras visorganizētākais un apzinīgākais, saliedētākais un disciplinētākais priekšpulk, strādnieku šķiras organizācijas augstākā forma. Tās spēka avots ir tās ciešās, nesaraucamās saites ar darbaļaudu masām un nesamierināmība pret šo masu ienaidniekiem. Tās spēks ir pareizajā vadošajā līnijā. XVII partijas kongress 1934. gada janvārī biedrs Stalins, uzsveris partijas vadošās līnijas nozīmi un prasmi organizēt masas šīs līnijas realizēšanai, sacīja: «Vienīgi mūsu partija zina, kurp lietot vietu, un ved to sekmīgi uz priekšu. Kam mūsu partija var pateikties par šo savu priekšrocību? Tam, ka tā ir marksistiska partija, leniniska partija». Bet mūsu laiku vislielākais marksist-leninietis ir biedrs Stalins. Tāpēc, runājot par Padomju tautas vēsturiskajām uzvarām lielajā cīņā par komunismu un mieru, faktiski — par visas cilvēces progresu, kultūru un laimi, vienmēr un vienmēr mūsu domas, visas mūsu labākās jūtas un cerības neatvairāmi atgriežas, sapūst pie viena cilvēka — Josifa Visarionoviča Stalina.

Valdis Lukss

SVEICINOT KONGRESU

Mēs zinām to, mēs sajūtam, ka dzīve atkal jaunās gultnēs ies un augs, un zels, un tūkstoš krāsās krāsās veidosies. Sauc Partija uz jaunām uzvarām, uz jaunām cīņām sauc — cik tālu acis redz, mums darbu daudz! Mums jauni kuģi jaunas jūras šķērs un jaunās ostās tie ar kravu stās. Un tukšnešus, kur šodien bēda smilts,

drīz druvas klās — kā tanki kauja traktori tur dāka un ars, un sēs, un kuplas ražas novāks rudēnos. To zinām mēs. Sauc Partija uz jaunām uzvarām, uz jaunām cīņām sauc un saka mums, ikvienam saka mums: — Audz! Lielāks audz!

Bruno Saulītis

Kongresa dienās

Mirdz apšu birzs oktobra saulē kā kapars, Vējā rūsganās lapas no galotnēm trauc. Tu smaidi, jo pēdējais tirums ir aparits Un acis tev prieka šai mirklī tik daudz,

Jo, vadīdams Stalina traktoru savu, Tā dzimtajā kolchozā mājēji arī, Ka padomju tauta un partija tava Ar guvumu tavējo lepotos var.

Un gluži kā strauti un upes rit jūrā, Kur lāse pie lāses par milzeni kļūst, Tu zini, ka arums tavu dzimtenes purā Starp miljoniem labības hektaru būs.

Un šodien, kad stāvi tu krastā pie Ogres, Tev domas kā putni uz Maskavu skrien, Jo arī per tevi lemj partijas kongress Un aicina tevi uz priekšu arvien.

Lūk, piecgažu. Brīdī tev jāpiever plaksti: Pat sapņos nav iedomāts varenums tāds! Un tomēr — it visu, kas plānā ir rakstīts, Veiks padomju cilvēka rokas un prāts.

Nav dzimtenes cēlšām bailēs no svēdriem, Tev nepietrūks rosmes un spēka nekad. Tu sadodies rokas ar draugiem un biedriem, Un gluži kā zvērests skan solījums tad:

— Mēs strādāsim, nākotnes dižuma skarti, Un padomju zeme vēl krāsāka kļūs, Jo Leņina partija, Stalina partija Droši uz komunismu ved mūs!

Oļga Lisovska

PIEKTAIS OKTOBRIS

Piektais oktobris. Diena kā parasta šķiet. Vējā lapas krit cīta pēc citas. Tomēr lietas — Par visām tā gaisskaidrē, Lielu nākotnes nodomu vīt.

Ielā smaidoši laudis. Liksmas valodas trauc, Sveicot piecgažu droši un skaļi. Laudis skaidri jau skata Tās tāles, kurp sauc Dižā Partija, mīļotais Stalins.

— Mūsu Daugavai pāri Pacelies tilts, Sniedzot debesis tēraudu rokas,

Kuļos elektrougus Mirdzums slīds Katrā kolchoza ciemata logā...

Jaunas ostas un ceļi... Stiprā ābeļu dārzs Smaržos ziedlapu kupenām baltām... Smilšu tukšneša vietā Kokvilnas lauks, Jaunas upes un pilsētas staltas...

Piektais oktobris. Diena kā visas. Bet tele Viņu daudztautu miljonu saime. Lielo piecgažu — Uzvaras piecgažu svele Mūsu nākotnei, mieram un laimei.

DIŽENIE GADI

No komunistiskās partijas XVIII kongresa, kas notika 1939. gada martā, mūs šķir trīspadsmit ar pus gadu. No vēstures viedokļa tas nav nekāds garais laiks, taču bagāts notikumiem, kam izšķirošā nozīme mūsu valsts un visas pasaules likteņos.

Sniedzot pārskata referātu partijas XVIII kongresā, Josifs Visarionovičs Stalins ar viņam tik raksturīgo gudro skaidrību novērtēja starptautisko stāvokli, nosaukdamas lietas to īstajā vārdā. Bija sācies otrais pasaules karš, kas savā orbītā jau salīstīja vairāk nekā pieci simti miljonu iedzīvotāju.

Padomju Savienības politiku tanīs dienās biedrs Stalins raksturoja šādi: «1. Arī turpmāk turēties pie miera un lētīšu saīsu nostiprināšanas politikas ar visām zemēm;

2. Ievērot uzmanību un neļaut kara provocētājiem, kas pieraduši raust ogles citu rokām, ievilkāt mūsu zemi konfliktos».

Šī konsekventā staliniskā miera politika vairāk nekā par diviem gdiem novēlējāja kara ielausanos mūsu zemē, kaut gan vispasaules ugunsgrēks jau trakvoja pie pašām Padomju valsts robežām.

Būdam uzticīga savai miera politikai, Padomju Savienības tauta uzklaušoja savu brāļu balsi, kas atskanēja no Rietumukrainas un Rietumbaltkrievijas. Kad pišļos sairusi, pilnīgi satruņējuši fašistiskās panu Polijas ēka pavismam sabruka, Padomju Armija uzņēma viņu aizsardzību. 1939. gada 1. novembrī PSRS Augstākā Padome pie-

ņēma likumu, kas uz visiem laikiem apvienoja vienā Padomju valstī ukraiņu un baltkrievu zemes.

1940. gadā, kas mums sevišķi dziļi iespaidies atmiņā, kad hitleriešu karapūļi, nesastāpdami pretestību, jau saimniekoja Rietumos, Baltijas tautas plevērsa savus skatienus Austrumiem, miera zemei, 1940. gada vasarā tautas masu spiediena rezultātā, ar Sarkanās armijas atbalstu, Igaunijā, Latvijā un Lietuvā krita fašistiskie režīmi. Pēc vairāk nekā divus gadus desmitus ilgas negribētas atšķirības latviešu darbaļaudis atkal atguva savu lielo Dzimteni, iekļāvās vienotajā un brālīgajā padomju saimē. Tēvzemes klēpi atgriezās arī daudzcietus Besarabijā.

1941. gada 22. jūnijā rītumsā padomju cilvēku mierīgo darbu pārtrauca fašistiskās Vācijas nodevīgais uzbrukums. Sākās padomju tautas Lielais Tēvijas karš — «pats nežēlīgākais un smagākais no visiem kariem, kādī jebkad pārdzīvoti mūsu Dzimtenes vēsturē». — kā to noraksturoja biedrs Stalins. Taču agresorji saņēma pelnītu atmaksu par visām ļaundarbībām. Sviņēdami savu lielo, pasaulvēsturisko uzvaru, padomju laudis domāja tikai par vienu — par atgriešanos pie mierīga darba, pēc kura tik ļoti bija nolīgojušās rokas, kas četrus gadus nebija izlaidušas ierocus. Šis ilgas nāva izpausmē biedra Stalina 1946. gada 9. februāra runā vēlētajiem. Runājot par komunistiskās partijas darba plāniem tuvākajai nākotnei, biedrs Stalins noteica pēckara piecgažu galvenos uz-

devumus: «... atjaunot cietušos valets rajonus, atjaunot rūpniecības un lauksaimniecības pirmkārt līmeni un pēc tam pārsniegt šo līmeni vairāk vai mazāk ievērojamos apmēros».

Dziļā pārsteigumā un izbrīnā noklaustās šos Stalina vārdus kapitālistiskā pasaule. Kā? Piecos gados ne tikvien atjaunot, bet arī pārsniegt? Tas nu gan nav iespējams! Bet padomju cilvēki zināja: ja tā teicis biedrs Stalins — tā arī būs! Un tā arī bija: rūpniecība piecgažu plānu izpildīja četros gados un trijos mēnešos, piecgažu uzdevums bija veikts ar uzviļu arī lauksaimniecībā. Jau 1947. gada decembrī varēja atcelt karītes un izdarīt naudas reformu. Un kopš tā laika padomju pilsoņi ik gadus cenu pazeminājumu rezultātā saņem no savas partijas un valdības pavarasa dāvanas daudzu miljardu rubļu apjomā.

1948. gada rudens lezmējās ar stalinisko uzbrukumu sausuma postam. Tika publicēti PSRS Ministru Padomes un VK(b)P Centrālās Komitejas lēmumi par pasākumiem, kas veicami, lai nodrošinātu augstas un stabilas ražas PSRS Eiropas daļas stepju un meža stepju rajonos. Gluži kā pasākā piecgažu gadu laikā tur, kur līdz tam neierobežotā valdīja sauspūtis, jā-lauz atonīem zāliem, daudzus simtus kilometrus gariem pretvēja barjeriem un daudzliem mazākām kolchožu un padomju saimniecību tirums. Boļševiki drosmīgi un apņēmīgi stājās pie pašas dabas revolucionāras pārveidošanas.

Padomju laudis zināja, ka savos centienos pēc mierīga jaunciešmes darba viņi nav vieni. Simtiem miljoniem vienkāršo cilvēku visā pasaulē izteica

savas simpatijas Socialisma zemes mierīgajiem plāniem, dibināti saskatīdami tajos savu rītdienu. 1949. gada pavasarī, vienlaikus Parīzē un Prāgā notikušajā pirmajā Viespasaules Miera piekritēju kongresā labās gribas cilvēki, kas bija apulcejušies no 72 pasaules zemēm, skaļi paziņoja, ka nepieļaus karu.

1949. gads vainagojās ar notikumu, ko pēc Lielās Oktobra Socialistiskās revolūcijas dibināti uzskata par vislielāko vēsturi: 1. oktobrī tika pasludināta Ķīnas Tautas Republikas nodibināšana. Ap pieci simti miljonu cilvēku stingri un negrozāmi nostājās uz jaunās dzīves celtniecības ceļa, kas nozīmēja miera nometnes tālāku nostiprināšanu. Bet nedeļu vēlāk nāca kārtā svarīgajam notikumam Rietumos, kam dziļi un pilnīgi novērtējumu deva biedrs Stalins: «Mieru mīlošās Vācijas Demokrātiskās Republikas nodibināšana ir pagrieziena punkts Eiropas vēsturē».

1950. gada 20. jūnijā laikraksts «Pravda» publicēja zinātnes korifeja Josifa Visarionoviča Stalina ģenialo darbu «Par marksismu valodniecībā». Tajā laikā, kad socialisma zemes ģenialais stūrmanis nodevās cilvēka zināšanu robežu paplašināšanas cildenam darbam, — okeana viņā pusē norisinājās drudžaina gatavošanās vienam no vismelnākajiem, vienam no visasiņainākajiem imperialismā noziegumiem — karam Korejā.

Modri vērodami alkatīgo kara dievinātāju intrigas, padomju laudis palāģīgi turpināja savu darbu. 1950. gada augustā, septembrī un decembrī visu pasaulē uzlīnāja par Padomju Savie-

nības jaunajiem plāniem. Tie bija komunisma celtniecības plāni. Imperiālistiskās preses pērkamie kveķi sāka negantī kaupt par Maskavas «propagandas trikus», bet drīz vien saņēma pirmo triecienu: 1951. gada aprīlī tika publicēti ceturtais piecgažu rezultāti. Mazliet vairāk nekā gadu pēc tam nāca otrs: mūsu zeme un kopā ar to visā progresīvā cilvēce nosvinēja komunisma dižcēlņu pirmdzimti — V. I. Leņina vārdā nosauktā Volgas-Donas kuģniecības kanāla stāšanās ierindā. «Propagandas triks» izrādījās acīm redzama un rokām taustāma celtnē, kas savieno piecas padomju zemes krastu apskalojošas jūras, dod lielu elektroenerģiju un paver plašas iespējas ar aizvien lielākiem panākumiem turpināt dabas pārveidošanas grandiozo darbu.

Padomju Savienības Komunistiskās partijas XIX kongresa pašā priekšvakarā piedzīvojām vēl vienu notikumu ar patiešām vēsturisku nozīmi: iznācis J. V. Stalina darbs «Socialisma ekonomiskās problēmas PSR Savienībā», kas ir nenovērtējams dārgumu krātuve. Tajā iztirzāti un zinātniski nopamatooti sabiedrības ekonomiskās attīstības svarīgākie likumi.

Šodien cilvēci ir liela diena. To kā gaišus svētkus sagaidām ne vien mēs, padomju laudis, bet arī visi mūsu draugi, kas dzīvo visās zemeslodes malās. Viņu mums ir daudz, ļoti daudz, un ar katru dienu viņu rindas aug un pieņemas spēkā. Kopā ar mums viņi prēcājas par tām ēļu aizraujošajām perspektīvām, kurās šodien sāks apspriest Kremli komunistu partijas XIX kongresa delegāti.

K. Vītols

Latvijas Padomju rakstnieku savienībā

AIZ MUMS MASKAVA

Romana fragments

29. septembrī RS dramaturģijas komisijas sēdē apsprieda Adolfa Vanaga lugu «Solis rītdienā». Referents Fr. Rokpeinis atzina, ka šai komēdijā par lauku rītdienas dzīvi ietvertas interesantas un pietiekami bagāts materiāls. Pareiza arī pamattema — cilvēki izaug līdz tik augstam apziņas līmenim, ka personīgās intereses pakļaujas sabiedriskajām. Taču autoram ne visai izdodas cilvēku rīcību pamatot raksturos un darbībā. Notikumu bieži vien virza autora griba. Daudzi tēji pārāk bezpersoniski, asākas vajadzētu veidot sadursmes un konfliktus.

Vēl referēja L. Pečeka un LPSR Tautas māksliniece F. Ertne. Arī L. Pečeka atzīmēja, ka lugā ir daudz pozitīva, bet nepārvarēti palikuši nopietni trūkumi. Galvenie no tiem: nav pietiekama darbības kāpinājuma, mērķtiecības. Konflikti apstipst pārāk ātri. Ievēdot jaunas personas, autors tās vairs nesajista ar lugā risinātajiem galvenajiem jautājumiem. Tāpat kā Fr. Rokpeinis, arī L. Pečeka pārmeta autoram, ka lugā parādītajiem jauniešiem trūkst siltuma, dzīves priekša, viņu mīlestība attēlota bāli, bez savilpojuma.

F. Ertne uzsvēra, ka lugā ir «mugurkauls», te redzama kolchoza dzīves celtniecība. Lai izlabotu trūkumus, autoram vajadzētu sākt strādāt kopā ar režisoru Jāuzlabo valodu.

Arī runātajā debatēs — M. Zuntners, E. Damburs, A. Brodele, J. Vanags, pievienodamies referentiem, atzina, ka A. Vanaga līdz šim paveiktās darbs sola izredzes izveidot interesantu, vajadzīgu komēdiju.

gostajiem darbiem noticis agrākajos gados.

Izvēlot lerosinājumus, kāda veida B. Saulītis vēl vajadzētu nedaudz piestrādāt pie savas poēmas, LVI Bernu un jaunatnes literatūras redakcijas vadītāja V. Berkoviča ziņoja, ka abi godalgotie darbi ļāvu uzņemti 1953. gadā izdodamo grāmatu plānā. Sadarbība ar autoriem izdevniecība nodrošinās to klajā laišanu laikā.

*

1. oktobrī notika Rakstnieku savienības latviešu un krievu tulkotāju sekcijas sanāksme, kurā apsprieda Latvijas Valsts izdevniecībai iesniegto Tautas rakstnieka Andreja Upīša romāna «Plaisa mākonis» otrās daļas tulkojumu krievu valodā, ko veikusi L. Pāze un N. Zadorņova.

Kontrolektori A. Bauga, R. Purvina, V. Melnis, O. Darbins, C. Kīndzulis, kuriem bija uzticēta tulkojuma pārbaude, norādīja, ka tulkojā tādā daudzās vietās nav spējuši atveidot krievu valodā Andreja Upīša individuālo māksliniecisko stilu, saglabāt viņa īpatnējo, sulīgo, krāsaino bagāto valodu. Tulkojumā tā kļuvis krietni vien pelēcīgāka. Vietumis sagrozīta autora doma, izkropļoti viņa radītie tēli, dažkārt zudis pat sociālais saturs, nemaz nerunājot par nianšiem un intonācijām. Tulkojuma jāsadurās ar tik daudzām kļūdām un aplamībām, ka tas uzskatāms par meistarību, pie kura vēl daudz jāstrādā kā tulkojājiem pašiem, tā arī redaktoriem, lai to sagatavotu izdošanai.

Sanāksmes nozīmī ziņāmā mērā mainījās tas apstāklis, ka tajā nepiedalījās paši tulkoņi, kuru darbs tika vērtēts. Tulkojuma apspriešanas gaitā izteikti daudzi vērtīgi padomi un aizrādījumi, kurus izpildot, varētu leņveļojami uzlabot romāna tulkojuma kvalitāti.

*

Prozas sekcijā iztirzāja Alberta Jansona jauno stāstu «Bāka», ko autors pēc norādījumiem vēlreiz pārstrādājis.

Referents V. Melnis, plašāk analizējot stāsta idejisko saturu un apdari, atzīmēja vispirms, ka Alberts Jansons kā prozaiķis ir audzis. Viņa jaunais stāsts, salīdzinot ar «Kēnu clemu», ir solis uz priekšu autora dalirādē. Stāsts attēloti viena kolchoza laudis tajā posmā, kad tikko bija notikusi vienlaidus kolektivizācija. Tādas darbs zināmā mērā ir vēsturisks, jo tā valrs nav kolchozu sūdiens, bet jau pārdzīvots periods. Tomēr tas nav nekāds trūkums. Var rakstīt un jāraksta arī par tālāko un tuvāko pagātni. Tēlojuma ziņā stāsts daudzviet visai veiksmīgs, labi izsmēti vairāki lauku ļaužu raksturi. Spēcīgs arī sīzēta risinājums, kas liecina, ka Alberts Jansons jau spēj it labi dzīves vielu ietvert literārā darbā. Stāsts visumā izdevies, taču ir arī vairāki trūkumi, kas novērojami. Diezgan vāji parādīta partijas organizācijas loma. Komunistu tēli pabāli un dažviet pat schematiciski, viņus maz redz darbā, tie vairāk runā, nekā rīkojas. Tāpat kaitnieku grupai pietrūkst sociālā raksturojuma. Jāpiestrādā arī pie valodas un stila.

Arī otrs referents E. Valds Vilks visumā pievienojās V. Melņa domām, ka Alberta Jansona stāsts ir vajadzīgs un apliecina autora dotumus prozā. Pēc tam referents analizēja stāstu sīkāku un aizrādīja uz trūkumiem, nepareizībām un neprecizitātēm: dialogi dažviet patuķši, tāpēc pietiekami neaktīvi varoņu raksturs, daži komunisti runā par daudz «augstā stilā».

Debatēs J. Grants, V. Bērce, V. Kaupužs, A. Tālcijs, E. Damburs, K. Pīmbērs atzina, ka referentu vērtējums galvenos vīcieņos pareizs. Vadošā līnija stāstā ir jaunā cilvēka un kadru izaugsme. To A. Jansons notēlojis labi. Tomēr autoram katrā ziņā jāņem vērā kritiskās piezīmes un jācenš savu darbu izstrādāt tā, lai tas būtu mūsu literatūrā zināms notikums.

Vispārējais sanāksmes atziņums bija, ka stāsts «Bāka» pēc norādīto trūkumu izlabošanas izdodams. Būtu vēlams mainīt nosaukumu, jo tas neraksturo stāsta saturu.

Pulks gāja bez atpūtas arī visu dienu, pastiprināti novērodamais gaisu, kur pēkšņi varēja parādīties ienaidnieka lidmašīnas. Bet pret vakaru, pēc ilgā un sveļošā sala, giedrās debesis virs garās strēlnieku kolonas kļuva tā kā mīkstākas un kaut kur augstu apvīlās ar pelēku, sniega pieputinātu šķidrautu.

Iestājās agra krēsla.

Otrās bataljons, mītrām pārsļām bieži kritot, sasniedza Maskavas-Volgas kanālu, pārgāja abās malās pārpūdušo ledū un virzījās uz Dmitrovu. Leitnanta Rieksta rota gāja kā bataljona priekšrota. Pa bezieļu apvidu, sniegu brīzdama, tā bija stipri nogurusi un tāpēc neatļauti izstiepusies.

Leitnanta Rieksta strēlnieki, slīdēdami un smagi elsdami, pēdējiem spēkiem rāpās pa kanāla stāvo krastu. Augšā tie pulcējās pie mājas ar artillerijas šāviņa nošķiebtu, uz logiem nobrukušu jumtu, kas atgādināja uz acīm dziļi uzmauktu cepuri. Ciemis bija tukšs un kluss. Tikai iesirms vecās apnēsātā kaizociņā un platos veltepos lejās pretējās pusē sirdīgi dauzīja ar āmuru, labodams šķembu izārdītos malzes veikala logus.

Strēlnieki bija izsalkuši, jo pēdējās divi dienas pārtika vienīgi no agrāk iesniegtajiem sausiniem. Bataljona apgāde un virtuves atradās kaut kur pārgājiena attālumā, bet rotas gāja tikai uz priekšu, no kurienes artillerijas dunoņa reizēm atpildā ar skaidri sadzirdamām ložmetēju kārtām. Bet vajadzēja tikai pārlaist nakti kara spēka piebīvētā sādā vai mežā pie ugunsкура, lai no kaujas trokšņa valrs nebūtu ne vēsts. Tātad tur, kur debesis virs mežu galim nepartraukti llesmoja, armijas daļas uzbruka straujā.

Leitnanta Rieksts ar politvadītāju gāja rotai pa priekšu, vērdamies putena sajuktajā virpulojošajā tumsā. Cauri vējam varēja dzirdēt tikai zirgu sprauslāšanu, tālus dobjus sprādzienus, bet aiz muguras leroču atstienus pret patronu diskliem un lāpstinām.

Abās pusēs izvandītajam ceļam, puteni spveidu zaudējuši, spoelgi rēgojās lilegabali saliekliem stobriem, sadesgušu mašīnu ribas, degviele cisternas izārdītām lēksām un neskaitāmu citu lūzņos pārvērstu, tumsā nenosakāmu kara piederumu. Šī metālu kapsēta stiepās vairāk nekā kilometru. Mītrais, brāzmaļņais vējš nespēja izkliedēt sadegušās dzelzs un krāsas pretīgo smaku, kas sīvi garoja tumsā.

Mūsu aviācija, redzams, bija pārsteigusi ienaidnieka kolonu un nostrādājusi tīri.

Rieksts, leelpodams deguma smaku, izjuta jaunu prieku. «Tā, tā. Pamatīgi sadēvuši fašistu maļņām! Te jums nav Francija, nav Elizejas lauki, kur soļojāt neesoditi, bet strādnieku zemel! Jūs mūs atrāvat no darba, piespiedāt kļūt par karavīriem, par to tad arī saņemiet, nolādētie, par to! Tā ja. Mēs arī karā protam strādāt. Asinis par asinīm! Nāvi par nāvi!» Rieksta acu priekšā aizsīdēja Rīga, pār kuru, atskatoties, saulainā jūnija dienā sagāla draudīgā pērkona negais, llesmojošo Tallinu, atcerējās pie Kingisepas un Leningradas kritušos biedrus un gāja it kā no naida un nīkuma noreibis, krampjaini saņpudzis uz krūtīm pakāto automatu.

Ap pusnakti bataljons sasniedza nelielu sādzu pastāva kalnā, kur līdz ritam bija paredzēta atpūta.

Laiks negaidot mainījās. Slāpjaļs putenis pīstāja, un vējš atkal sāka pūst vairāk no ziemeļiem. Debesis skaidrojās, vēj bīlvo mākoņu aizās paspīdēja zvaigznes — sīkas un drēbulīgas. Sāka pīesalt.

Pagāja turpat pusstunda, kamēr apakšvienības nokļuva pa nomidīto apīedojušo ceļu sādā. Sādžas vidū komīsarā ērzelis apspīesti lezvīedzās. Ar starpbrīžiem tam atsaucās te no vienas, te otrs vietas. Atplūda sīti kīts mēslu izgarojumi un dzīvnieku elpa. Vērās durvis, pa tām līdz ar blāviem gaismas kūliem izvēlās sakurīnātu ištābu gais. Apgāma sen neīzusta, tik tuva un tomēr nesasniedzama cilvēku māījbas sajūta, kas gurdēni iegūlās locekļos un plakstos.

Sādža līdz pēdējai iespējai bija piebīvēta ar kādas citas daļas kareivjiem. Bataljona komandierim tuvojās pazema auguma cilvēks līdz ceļiem garā kazoka un gaišos, ādu apšūtos veltepos. Bataljona komandieris pagāja pretī.

— Val tu, Janson? — Viņš jautāja, pacēla roku un patīrkšīnāja kabatas spuldzīti.

Rieksts pēc balss pazina pulka štāba priekšnieku majoru Sēglovu. Vecākais leitnants Jansons ar majoru Sēglovu sarunājās pusbalā. Štāba priekšnieks apsaldētā tenorīnā neapmierināti dūca:

— Pilnas visas spraugas! Iespīedusies cita daļa, mūsu kaimiņi, pa kreisi.

— Un kur norādīs vietu man?

— Tev? Tapat blakus sādžā, nav tālu... Kilometri trīs, ne vairāk...

— Sādža dzīva?

— Izvieto laudis kā pats redzi...

Pirms izešanas pīedini. Pa nakti pīenāks apgāde.

— Kā ar ugunsķuriem, biedri major?

— Kuriniet! Tikai raugies, lai llesmas nebūtu redzamas līdz Maskavai!... Atstāj pie manis savu sakarīneku.

Sādžā, kuru norādīja štāba priekšnieks, diezli kādā kārtā bija palikušas trīs neskartas mājas un kāds līle. No māksmām vajadzībām celts skūnis. Visā pīrējais bija kā vēja nopūsts.

— Jūs pie vāciešiem bijāt?

— Pasargi dievs! Atgājām jau laikus, nosedām labību. Bet kad mūsējie vācietī iztencia, atgrīzāmies.

— Nu ko jūs te iesāksiet? Visā vīenos gruvešos un pīenos... Ne pajumtes, ne kāda cita patvēruma! Nēdīsiēt savu maizi un meklāsiēt labāku vietu.

— komīsar, redzams, līšām pārbaudīja kolchoznieci.

— Zem! tā nevar pīemest! Jums, karavīriem, nezinu, varbūt, tas citādi... Mums jārūpējas ne vien par gīmeni, kas tad apgādās ar maizi armīju? Ar patrōnām vien ienaidnieku nesakausiēt, ko, vai nav tā tānīha?

— Taisnība, taisnība, dārgā! — Pīedīvojušais Sarkanās armijas komīsar, kam aiz muguras bija trīs karti, cīeīl apskāva vēl pīajuuno kolchoznieci un vīņas asiņu pulsā sajūta savas tautas sirdi.

Visiem pajumtes nepīetika, un Rieksts vedā savus strēlniekus uz bīrztāju, tās ēnā slēpās līleas siena kau-dzes.

Debesis bija skaidras, nosētas sīciēm zvaigzņū zvīrgzdiem, bet virs sastingušās bīrtālas stāvējā pīlms, mākoņu nospīdīnātās mēness.

Zeme sāka skanēt.

*

Pie uguns, kurā dūmodamas dega nopostītās sādžas palīekas, bija nomodā divi — rotas pīlīvadītājs un komandieris. Pārējie, līrakusies sīenā, gulēja.

Ugunsķuram kāda tuvojās. Rieksts pagrieza galvu — tas bija bataljona komīsar. Komīsar apsēdās un bīrtīgu klusēja, pēc tam lejautājās:

— Bīrģi gul?

— Gul, — Mežulis atteica.

— Un ko jūs abi?

— Arī tālāmies nosnausties.

— Tā, tā — vīņš noteica, izvīlka tabaku un pīedāvāja.

Visi trīs aizmēķēja.

Komīsar sāca pīpī un atkal lērnājās:

— Ko tad jūs tā — zem klājas debess... Kareivjus vajag laupīt. Pēc kartes muma blakus ir sādža, varbūt tur atradīsies kāda māja. Nākot mani ju pat tādu kā uguntīgu paspīdam. Lūk, tur aiz bīrziem, — vīņš iznēma no mutes pīpī un parādīja šaudīgu atspīdumu. — Vajag paraudziēt. Pīvadīsi mani, vai? — vīņš grīezās pie Mežula.

Viņi gāja vīentulās uguntīgas vīrziēnā labu laiku un sonda kaut ko mai-zel līdzīgu. Kad jau bija pīenākuši pavīsam tuvu, izrādījās, ka uguns atpīaksnās no sādžas, kurā rēgojās tīkal apdrīpīnātu skurstēņu stabi. Pie viena no skurstējiem ar gandrīz veselu krāsnī ločīlās sīevīete, muguru pagriezuši pret nācējiem.

Nāst llesītās tītkko ceptas rudzu malzes smarža, tik dzīva un spēcīga, ka komīsar ar Mežuli tīrj vai apīreiba.

Komīsar ieklepojās, sīevīete drusku satrūkas un pagriezās. Līesma apgalmoja vēl pīajuuno seju ar tumsām acīm un enerģisku muti. No vīņas lakata, kas bija krustenīski apgērts zem padusēm un sasīets uz muguras, spraudās darbī izrīpusās matu sprogas.

— Labs vakars! Cīemīņus negādījāt?

Sīevīete mūsi pasmaīdīja.

— Kas nu valrs par vakaru, drīz būs rīts. Un nav man, karavīri, ar ko jūs pacīenāt. Varbūt nogaršosiet mai-zī?

— Pateicīamies.

Viņi vēl bija redzēti llespaīdā un it kā apmulsuši. Te, kur nesen bija pīrī gījuši nāvē, atstādama tīkal rūgtu postu, pēkīnī llesmarzōjās rudzu mai-ze — dzīvības uzturētāja.

Arī sīevīete, līekas, bija pīamantījai vīņu pīrstēīgtās sejas, nolīecās pār mīklas mūldīju un llesmējās.

— Nu kas te ko bīrtīnīes! Pa visu sādžu, šo pīeņu kaudzī, vīens krāsns. Tad arī ēpām, var teikt, malnās. Sīs cepīle tādu karstumu nav pīedzīvojis, baldāmies, ka nesabīrst.

— Lūk, kā! — Mežulis nomurmīnāja.

— Bet kā tagad tur, frontē, cīnās?

— Cīnās, — komīsar tīkal nolīesās. — Tagad drusku vīeīlāk, bet gāja grūtī, al, cīk grūtī! Taisnī asīgnānas asarās vai raudī...

— Iepīecīnājāt — mīlie, paldīes! Bēt bīljo dīenas, kad sīrds tā bīljojas, tā bīljojas par savējo, par mūsu līk-tēni.

— Jūs pie vāciešiem bijāt?

— Pasargi dievs! Atgājām jau laikus, nosedām labību. Bet kad mūsējie vācietī iztencia, atgrīzāmies.

— Nu ko jūs te iesāksiet? Visā vīenos gruvešos un pīenos... Ne pajumtes, ne kāda cita patvēruma! Nēdīsiēt savu maizi un meklāsiēt labāku vietu.

— komīsar, redzams, līšām pārbaudīja kolchoznieci.

— Zem! tā nevar pīemest! Jums, karavīriem, nezinu, varbūt, tas citādi... Mums jārūpējas ne vien par gīmeni, kas tad apgādās ar maizi armīju? Ar patrōnām vien ienaidnieku nesakausiēt, ko, vai nav tā tānīha?

— Taisnība, taisnība, dārgā! — Pīedīvojušais Sarkanās armijas komīsar, kam aiz muguras bija trīs karti, cīeīl apskāva vēl pīajuuno kolchoznieci un vīņas asiņu pulsā sajūta savas tautas sirdi.

Sakarā ar gādāmo lietuviešu literatūras un mākslas dekadī Maskavā republikas daīlīteratūras izdevīniecības apgādā iznāk krievu valodā vairāk nekā 30 labāko lietuviešu padomju literatūras darbu.

Krievu valodā iznākusi pīrmā lietuviešu proletariskā dzejīnīka J. Jannoņa «Darbu izlase». P. Cvīrkas «Nemanas novada pasakas». A. Baranauskas «Anīksšu sīls». I. Bīlūna stāstu krā-kas «Pīrmas streīks» un cīti darbi.

Lietuviešu rakstnieku darbu izdošana krievu valodā

Sakarā ar gādāmo lietuviešu literatūras un mākslas dekadī Maskavā republikas daīlīteratūras izdevīniecības apgādā iznāk krievu valodā vairāk nekā 30 labāko lietuviešu padomju literatūras darbu.

Krievu valodā iznākusi pīrmā lietuviešu proletariskā dzejīnīka J. Jannoņa «Darbu izlase». P. Cvīrkas «Nemanas novada pasakas». A. Baranauskas «Anīksšu sīls». I. Bīlūna stāstu krā-kas «Pīrmas streīks» un cīti darbi.

DZĪVAS LAPPUSES LEŅINA-STALINA PARTIJAS VĒSTURĒ

Dm. Ščeglova luga „Bēgšana“ Latvijas PSR Valsts
Jaunatnes teātrī

Jaunatnes teātra krievu trupa atklā-
jusi jauno sezonu ar Leningradas dra-
maturga Dmitrija Ščeglova lugu „Bēg-
šana“, kuras pirmizrāde notika pava-
sarī. Šī pirmās sezonas slēgšanas. Šis
inscenējums guvis augstu novērtējumu
Vissavienības jaunatnes teātru skatē.

Lugas izvēle un testējums jāat-
zīmē par veiksmīgu. Patiesīgi pastāstīt
par Leņina-Stalina partijas cīņām,
ar skatuves mākslas līdzekļiem pavērt
revolucionārās cīņas vēstures lappuses,
dzīvos tēlos parādīt varoņus, kuri, ne-
taupīdami ne savus spēkus, ne dzīvību,
gāja pa Leņina nosprausto ceļu, — tas
nozīmē dziļi savilņot katru padomju
cilvēku, vēl vairāk iekvēlināt dzīvošā
padomju patriotisma liesmu ikvienu
mūsu skatītāja sirdi.

Vēsturiskā revolucionārā luga „Bēg-
šana“ aizvada skatītāju 1903. un
1904. gadā, kad pēc otrā kongresa
Krievijas sociāldemokrātiskajā strād-
nieku partijā radās divas frakcijas,
īstenībā divas partijas — bolševiku
un menševiku. Tālā Sibīrijas sādā dzī-
vo neliela izsūtīto revolucionāru-ļeņi-
niešu grupa. Ne uz brīdi viņi nepār-
trauc savu politisko darbību. Atrazda-
mies tālu no kultūras centriem, viņi
tomēr paliek nesāraujami saistīti ar
partiju, ar pašu Leņinu, un kategoriski
protestē pret menševiku nodevīgo
šķēlniecisko taktiku. Šeit, starp šiem
laudim, kuri virsīgi pacieš visas izsūt-
tījuma grūtības, līdz ar profesionālo
revolucionāru biedru Sašu, strādnieku
Golubevu un studentu Lazarevski
dzīvo arī menševiks Matresovs.

Dedzīgos strīdos un sadursmēs, pēc
sava rakstura dažādu cilvēku rīcība
šeit, tālā, aizmirstā stūrī, kā ūdens pi-
līnā atspoguļojas tā lielā politiskā ci-
ņa, kas, gatavojoties III kongresam,
norisinājās partijā.

Vadošais tēls lugā un izrādē ir
biedrs Saša. Visos apstākļos, grūtos un
tragiskos brīžos, biedrs Saša ir lies-
malns, lietpratīgs propagandists, masu
organizators, konsekvents un nelokāms
ļēnietis. Neraugoties uz to, ka biedrs
Saša ir tadā pašā stāvoklī kā visi pārē-
jie, viņa autoritāte ir tik liela, ka
viņš gluži dabiski kļūst par visu no-
tikumu centru. Viņa ierosmē uz paštai-
sita hektografa iespējē proklamācijas
un skrejlapas, kuras izplata vietējo si-
biriešu un dzelzceļa strādnieku vidū.
Viņš nolēmj organizēt bēgšanu, lai
šajā partijai tik svarīgajā, izšķirīgajā
brīdī pastiprinātu ļēnietu rindas
proletariātu masās.

Bēgšanas plānu biedrs Saša realizē
ārkārtīgi grūtos laika apstākļos, ledai-
nā aukstumā, pārvarēdams šķietami ne-
pārvaramas grūtības, ko viņam ceļā
liek bargā dzīvības dāba un laudis no
lenāināteka nometnes. Biedrs Saša sa-
prot, ka viņa vieta tagad ir pirmajās
cīņas pozīcijās, pašā notikumu virpulī.
Un viņš ir gatavs doties pretim jeb-
kurām briesmām. Šā dedzīgā bolševi-
ka tēla iemiesota milzīga izturība,
spēks un augsts intelekts, Elpu atzu-
rējis, skatītājs seko, kā biedrs Saša
laužas caur pūteni uz dzelzceļa staci-
ju, sirsnīgi priecājās par viņa ieraša-
nos pasta vedēja Vinokurova mājā, kad
bija jau lietes, ka drosmīgais revolu-
cionārs gājīs bojā ledainajā upē.

Teatra galvenā režisora LPSR
un Cuvstijas APSR Nopelniem bagātā
jam māksliniekam B. Paudinam bija
jāatrisina cildens, bet ļoti grūts uzde-
vums: realistiski un pilnīgi atklāt lugas
galveno ideju, likt skatītājam izjust
nesalauzāmā ļēnietes biedra Sašas tēla
plevīcību un revolucionāro patosu, pa-
rādīt viņa nesāraujamās saites ar strād-
nieku šķiru, pasvītrotot, ka tieši šis
ciešās saites piešķir viņam spēku cīņai
pret tumšajiem patvaldības un buržu-
āzijas spēkiem, pret menševiku nodevi-
bu. Galvenajos vilcienos šis uzdevums
atrisināts: lugas galvenā ideja skaidri
saprotama (parādīts bolševiku spēks un
neuzvaramība), izjūtamās cīņas bar-
gums, turklāt teicama ir arī inscenē-
juma mākslinieciskā apdare, īpaši no-
slēguma ainās, kas sniedz dzīvu priekš-
statu par Sibīrijas ziemas aļinām
(skatuves gleznotājs A. Osolovskis).
Atsevišķās vietās izrādē saņemdz ļoti
augstu mākslas līmeni. Tāds ir skats,
kurā biedrs Saša lasa izsūtītajiem re-
volucionāriem V. I. Leņina vēstuli, tā-
pat skats, kurā viņš draugiem izskaidro
revolucionārās cīņas uzdevumus, māca
viņiem praktiskā revolucionārā darba
metodes. Par ļoti interesantu režisūras
sasniegumu jāuzskata arī neatvairāmi
komiskais policista piemuldošanas
skats. Asi satiriska ir aina, kurā at-
maskota popa Vasilija apreibotība,
kad tas, paņēmis rokā Marksa „Kapī-

talū“, pārmet izsūtītajiem bolševikiem:
«Ak, jūs — tautas interešu sargi, rū-
pējāties par nabagiem, bet paši prā-
tojiet, kā tikt pie bagātības!» Neaiz-
mirstams ir arī biedra Sašas atvadi-
šanās skats pirms bēgšanas: Šī aina,
ko noslēdz «Varšavjankas» dziedāšana,
it kā noslēdz izrādes pirmo daļu.

Taču, atzīdami izrādes augsto līme-
ni un tēlotāju meistarību, nevaram ne-
atzīmēt, ka idejiskais dziļums un skaid-
rība būtu vēl pārliecinošāki, ja netrau-
cētu režisūras aizraušanās ar naturalis-
tiskām detaļām, kas domātas taigas
iedzīvotāju «atpazīšanas» raksturoša-
nai. Aktieri labi apguvuši sībi-
riešu izrunu (ar vienmēr akcentēti
«o» skaņu). Bet dažviet tā tik stipri
uzsvēta, ka traucē uz skatuves nori-
sošo notikumu uztveri.

Aktieris Rūdolfs Dambrāns radījis
teicamu biedra Sašas tēlu, kurā ārējais
bargums apvienojies ar lielu iekšēju
labstirdību un siltumu. Dambrāns runā
vienkārši, bet viņa vārdi vienmēr ir
dziļas domas apdvesti. Zesti ir skopi un
lakoniski. Tēlam ļoti zīmīgs ir smalks,
trāpīgs sarkasms. Tāds R. Dambrāna
veidojumā ir šis ļēnietiskās partijas
aktīvā darbinieka tēls. Aktieris labi
parāda biedra Sašas bezgalīgo mīlestību
uz tautu, nesatricināmo ticību tās spē-
kiem, prasmi skaidri saskatīt revoluc-
cijas mērķus, nelokāmo uzvaras gribu.
Daudzās vietās aktieris saņemdz lielu
izteiksmības spēku. Piemēram, strīdū
ar uzmācīgo menševiku Matresovu un
sadursmē ar policistu Dambrāns spējis
reļģēti parādīt biedra Sašas dzelzs
raksturu. Apvaldītājā ironijā un mieri-
nātā, nesteidzīgajā runā skatītājs
skaidri jūt viņa morālo spēku un pā-
rākumu. Nebūs pārspēlēts, ja teiksim,
ka biedra Sašas tēls ir ļoti liels jaunā
aktiera R. Dambrāna radošs sasnie-
gums.

Vēl sevišķi jāatzīmē aktieris Česlavs
Michņevičs, kurš tēlo menševiku Ma-
tresovu. Lietpratīgi, stingri realistiskiem
līdzekļiem aktieris pratis atklāt šā
sīkā cilvēka būtību, parādīt, ka aiz vi-
ņa šķietamās bezpalīdzības slēpjas rū-
dītis politikanis un nodevējs.

Starp aktieriem, kas tēlo biedra
Sašas draugus, bolševiku kodolu tālajā
Sibīrijas sādā, uzslavu pelnījis Ivana
Golubeva lomas tēlotājs Georgijs Pa-
zuškovs. Vienkāršā un patiesīgā zīmē-
jumā viņš parāda krievu strādnieku,
kurš uz saviem pleciem izjutis visu ka-
pitālistiskās dzīves grūtumu.

Iebildumus rada popa Vasilija lomas
traktējums (aktieris Richards Cerinš).
Tas visiem zināms, ka garīdzniecība
bija cieši saistīta ar žandarmeriju un
policiju, bet cilvēku vērošana un iz-
spiešana viņi bija daudz izsmalcinā-
tāki un viltīgāki, nekā tas parādīts iz-
rādē. Garīdznieku izturēšanās tā laika
sabiedrībā pareizi parādījis M. Gor-
kijs ar popa Pavlina tēlu («Jegors Bu-
lbovs un citi»). Visus savus viltīgos
un savtīgos nodomus šis melnsvārcis
veikli slēpj aiz līlekulīgām saldēnām
runām. Popa Vasilija tēls ir līdz galī-
bjai šaržēts un plakātiski vienkāršots.
Tādēļ to nevar atzīt par pārliecinošu.

Policistu tēlo aktieris Anatoljs Ko-
zins. Viņa tēlojums ir sulīgs un tem-
peramentīgs. Tieši tāds nekaunīgs un
cieširdīgs, priekšniecības gribas
aklūs izpildītājs lielos daudzumos no
visatpalikušajiem ledzīvotāju slāņiem
radīja cariskā Krievija.

Dziļi iespaidu rada kopā ar poli-
cistu atnākušais šamans (aktieris Arka-
dijš Astrovs), kurš ar savu deju, mežo-
nīgajiem izsaučiem un ārdišanos tieši
atbilst biedra Sašas replikai: «Lūk,
Krievijas imperija savā dabiskajā iz-
skatā».

Citas lomas ar pareizi traktēti un
prasmīgi izveidoti tēlojumu vēl atzi-
mējama Nopelniem bagātā māksliniece
Faina Valicka Pelagejas Osipovnas lo-
mā (tikai darbošanās ar pīpi ir pārspē-
lēta, naturalistiska), Sergejs Suchanovs
(students Lazarevskis), Boriss Polakovs
(Antons Aksamentovs), Nopelniem ba-
gātā māksliniece Elvira Kronberga
(Anna), Anna Kovalova (Feliks), Ivans
Fedivs (Vinokurovs) un Tatjana Čistja-
kova (Varvara).

«Bēgšana» inscenējums atsevišķos
posmos vēl jāslēp, jāpalabo, bet arī
tagad tas ir ļoti nozīmīgs Jaunatnes
teatra sasniegums. Radīts savilņojošs
bolševika-ļēnietes tēls. Teātrī ir vi-
sas iespējas vēl pastrādāt pie šā insce-
nējuma, pacelt to par augstā, lielās te-
mas un saturs cēlīgā līmeni. Tad šī
izrādē ilgi dzīvos uz Jaunatnes teatra
skatuves un gūs tiklab jaunatnes, kā
arī pieaugušo skatītāju atzinību.

N. Nikolajevs-Bergins

Katra izrādē — pirmizrādē

NORA VETRA

Teātrī jābūt tautas audzinātājam.
Par šādu teātra uzdevumu cīnījās jau
Gogolis un Puškins. Padomju Savieni-
bā kā skatītājiem, tā teātru darbinie-
kiem šī doma kļuvusi pati par sevi
saprotama un neapgājama dzīves īste-
nība. Padomju teātra uzdevumi nemi-
tīgi aug. Mūsu teātris ir cīnītājs, jo
tas apbruņo un ledvesmo cīņai par ko-
munistiskajām idejām. Tas arī nosaka teā-
tra un aktieru attiecības pret savu dar-
bu un skatītāju masām.

Padomju aktieris kalpo savai tautai.
Ik vakarus viņš savu darbu nodod va-
rāku slūtu skatītāju novērtējumam.
Neviens no šiem cilvēkiem nedrīkst
aiziet no teātra vīles, neapmierināts,
nesapņēmis atbilst uz tiem jautājumiem,
kas viņu atveduši tieši uz šo izrādi.
Tādā jābūt teātra darba mērķaikal.

Bet vai varam apgalvot, ka mūsu
teātru darbs pilnīgi un ik dienas, ik-
vienā izrādē atbilst šim prasībām?
Bieži mūsu teātru vadība nepievers
vajadzīgo uzmanību izbraukumu izrā-
dēm. Par galveno mērķi kļūst — at-
vest pilnu kasli, bet par to, kādā li-
menī būs izrādē, rūpējas maz. Muzika-
lās Komedijas teātris, piemēram, brau-
cienos pa lielākajām daļām sūta nevis pi-
mo tēlotāju sastāvu, bet gan dublan-
tus. Ja Rīgas izrādēm paredz pirmos
spēkus, bet dublāntus vienīgi izbrau-
kumiem, tad teātris sāk apzinīgi kultū-
vēt primadonismu un savus apmeklētā-
jus ledomīgi izvērtēt pirmās un otrās
šķiras skatītājos. Gadās, ka dublan-
tiem netiek doti pat nepieciešamie
mēģinājumi. Cieš ne tikai izrādes kva-
litāte, bet teātra vadība noziedas
pret jauno mākslinieku attīstību un
grauj pienākuma apzīni pret darbu. Iz-
rādē «Kopā ar tevi» Čižika lomu pie-
prasīja dublēt H. Licite. Aktieris biju-
ši daži mēģinājumi ar atsevišķiem
partneriem, bet pilnā mēģinājuma dar-
ba procesā nav bijis neviena. Neska-
toties uz to, H. Licite vienā izrādē
spēlēja, bet tālāk darbs ar viņu nav
turpināts. Šo vairākiem mēnešiem teā-
tris ar šo izrādi viesojās periferijā.

Pastāvīgā Čižika lomas tēlotāja V. Au-
ziņa bija atņemta koncertā Rīgā, un
izbraukumā devās H. Licite. Mēģinā-
juma viņa arī šoreiz nedabūja, nav
bijis laika pat lomu atkārtot. Izrādē
jāspēlē nesagatavotai. Šāda teātra ri-
cība ir neatbilstīga kā pret aktiera
darbu, tā pret skatītājiem.

Daudzos gadījumos dažu aktieru
darbs jau «nosplēdēts» izrādē pārvēršs
paviršā vai labākos gadījumos vien-
aldzīgā un mehaniskā pienākuma pi-
līdīšanā, kaut gan skaidrs, ka aktieris,
kas katrā izrādē nevēlvis visus savus
spēkus radošam darbam, nav mākslinie-
ka vārda cienīgs.

Teātra dzīvē visu ceļu darbs ar
pilnu spriegumu virzīts uz vienu mēr-
ķi — uz jaunas izrādes radīšanu. Pēc
mērķa — pirmizrādes — sasniegšanas
interese un galvenā uzmanība pārslē-
dzas uz jaunu uzdevumu — jaunu iz-
rādi. Bet aktieris savu uzmanību pa-
saulē izvadītājam izrādē nedrīkst at-
raut. Viņa pašā radošais darbs pilnībā
uzplaukst tikai, sākot ar pirmizrādi,
kad aktieris nonāk saskarē ar skatītā-
ju. Mēģinājumu posms aktierim ir
bijis sagatavošanās periods — īstais,
pastāvīgais darba lauks ir izrādes. Kā
labs piemērs, no kura jaunie aktieri
var smelties paraugu un mācīties, ir
LPSR Tautas mākslinieces, Staļina
premiļas laureates L. Bērziņas attiek-
smes pret savu darbu lugu «Anna Ka-
reņina». Nemītiģi padziļinot un pētot
Annas raksturu un rīcību, māksliniece
izveidojusi vienu no psiholoģiski ba-
gātākajiem, L. Tolstoja izpratnei tu-
vākajiem Annas Kareņinas tēliem Pa-
domju Savienībā. Visu savu lielo, ga-
diem ilgo darbu L. Bērziņa vienmēr
pratusi saskatīt ar izrādes interesēm.

Izrādē — tā ir viesa dzīve, un tās
cilvēki — aktieri ar savu darbu spē-
jo padarīt par sabiedrības garīgās pa-
saules spoguļi, vai arī par tukšu un
maznozīmīgu laika kavēkli. Aktiera uz-
devums ir ar visiem aktiera meistarī-
bas līdzekļiem un tehniku, ar ko mūs
apbruņojis ģenitālais K. Staņislavskis,
centies saglabāt pirmizrādē radīto un
vēl padziļināt un padarīt bagātāku mē-
ģinājumu laikā izveidoto tēlu. Tas ne-
nozīmē, ka aktieris izrādēs savu rado-
šo darbu drīkst pamest vienīgi savām

paša iegribām un fantāzijai. Aktiera
darbs ieslēgts ciešā nosacījumu lokā,
kas izriet no tās dzīves loģikas, kuru
viņš dzīvo attiecīgajā izrādē. Aktierim
jāprot pakļaut savus nodomus izrādes
idejai — jāsapņo tie ar režisora no-
lūkiem un pārējo aktieru uzdevumiem.

Ir grūti būt stingram pašam pret
sevi, tāpēc daudzi aktieri pēc pirmiz-
rādes atsakās no smagajām pūlēm pat-
stāvīgi papildināt tēlus un samierinās
ar to, ka cenšas saglabāt tādu līmeni,
kādu sasnieguši tēlu raksturu veido-
juma līdz pirmizrādei. Bet tas, kas ne-
attīstās un neaug, sastingst un sāk
atmirt. Nemeklējot jaunus uzdevumus,
aktieris pamazām savā lomā kļūst me-
chanisks, formāli norunā tekstu, ārēji
izpilda visas režisora mīzanscenas, bet
ar savu gribu un interesēm nepiedalās
uz skatuves ritošās dzīves notikumos.
Tāds aktieris pārvēršs par vienkāršu
amatnieku. Nevienu aktierim nav tie-
sības par to kļūti izrādes dzīvi viņš
nav radījis viens, bet ar šādu, tikai me-
chanisku savu uzdevumu pildīšanu viņš
ārda kopīgi radītās dzīves patiesību,
traucē savu biedru darbu.

Dalles teātra mākslinieciskajā attīstī-
bā liels un vērtīgs sasniegums ir
Gogola «Mirušo dvēseļu» inscenējums.
Mēģinājumu posmā konsultāciju snie-
dza Maskavas Akademiskā Dalles teātra
režisors KPFSR Tautas mākslinieks
V. Toporkovs, LPSR Dalles teātra ak-
tieri varēja smelties K. Staņislavskā
sistēmas pamatus metodiskā darbā tieši
ar vienu no labākajiem K. Staņislav-
ska audzēkņiem un darba turpinātā-
jiem. Lielākā tiesa izrādes dalībnieku
pratusi to novērtēt. Turpmākajās izrā-
dēs viņi mēģinājumos iegūto mācējuši
sargāt un saglabāt, tomēr, par nožēlo-
šanu, daļa jaunāko aktieru balles aina
pie gubernatora brīžiem atraujas no sa-
vu tēlu dzīves — mehaniski iņem no-
rādīto situāciju un pozu, bet aizmirst
ar nepārtrauktu interesi sekot notiku-
mam.

Meistarīgs režisora darbs ir viesību
aina pie galdi. Katrs vārds, izsaučiens,
smieklis, pat trauku troksnis zināmā
momentā ir akcentēti, kas rada mīlsta
atmosferu. Maza neuzmanība, kāds ie-
smējams nevīdēt, saskandina glāzes vai
troksnaini rīkojas ar nazi un dakšpiņu
tad, kad skatītājam jādzird Čižikova,
gubernatora vai citu teksti, tikai par
sekundi nokavējis uzdevums un — kop-
iespāids zudis. Šādas ainas jaunajiem
māksliniekiem ir aktieru meistarības
skola, aktieru mākslas pamatelementu,
brīva, darbībai gatava ķermenis, uzma-
nības un koncentrācijas pārbaude. Ja
aktieris nespēj izpildīt pamatprasības,
kā viņam lai uztic atbildīgākus uzde-
vumus? Gluži nesaprotams gadījums
kāda «Mirušo dvēseļu» izrādē bijis
ar Kuku lomas tēlotāju. Balīte tēlo-
jis V. Vējš, bet viesību skatā H. Lie-
pīšs. Daudz nepieredzētu lietu Gogola
darbā notiek ar mirušajām dvēselēm,
bet ka arī dzīvās brīnumainā kārtā
pārvietotas no vienas mīestas otrā —
nav dzirdēts. Ja Kuku lomas tēlotājs
bijis jāatvieto, tad to vajadzēja darīt
visā izrādē vai arī par to speciāli jā-
paziņo. Nedrīkst sagraut skatītājam
priekšstatu skaidrību.

Varētu domāt, ka ar katru nākamo
izrādi skatuves tehniskais personāls
pie sava darba pierod un levingrinās,
bet ļoti bieži «vecajās» izrādēs pār-
būves laiks levelkas un norit tik trok-
šņaini, ka traucē skatītāju. Piemēram,
V. Sekspira «Djvapsmitājā naktī» pār-
būves troksnis galīgi nomāc Violas un
kapteiņa dialogu.

Postu izrādē un saviem darba bied-
riem var atnest arī pārāk centīgs, bet
nesapratīgs un nedisciplinēts aktieris.
Ticis jāla no mēģinājumu sloga, kur
viņu pastāvīgi kontrolēja, nokratījis re-
žisors «žņaugus», kas pastāvīgi uz-
stāda prasības, kuru izpildīšana
nepieciešama izrādē, bet maz saista
šo aktieri personīgi, tas pēc pirmiz-
rādes ļauj brīvu vaju savai fantāzijai un
turpmākās izrādes spēlē lomu kā vien
patīk. Ar šāda aktiera fantāziju, kaut
arī būtu spilgtā un bagātā, var kļūt
izrādē kaltīga, ja tā kļūst pašmērķīga
un rada tēlu, kas nav organiski saie-
tīts ar izrādi. Padziļinot raksturu, ak-
tieriņa sava fantāzija jāpakļauj paš-

kontrolē, tai jābūt pamatotal un mērķ-
tiecīgai, jākalpo kopīgai izrādes idejai.
Nogrēkošanās pret šo prasību vairā-
kārt novērota Akademiskajā Dramas
teātrī, piemēram, Turgeņeva lugas
«Mēnesis uz Isukiem», Tlroso de Mol-
nas lugas «Dons Hīls Zajbīksis» izrā-
dēs.

Iespējamā izrāžu gaitā atklājas vēl
viens aktiera tips, kas nav cienīgs val-
kārt nopietna mākslinieka vārdu. Tas
ir pašmīļoties kokektētājs. Tāds ak-
tīris uz skatuves tiksmīnās ar sevi, tik
ko pamanījis, ka kāds viņa vārds viņa
žests rada lielāku iespaidu skatītāju
zālē, viņš to nākamā izrādē vairs neiz-
pilda sava partnera, bet gan skatītāju
dēļ un, par katru cenu cenšamies
izsaukt skatītāju atzinību, pārspēlē un
uzspēlē. Ja kāda fraze vai vārds izsau-
kuši smieklus, viņš tos atkārtoti, tiek-
damies pēc efekta, dažreiz pat vairā-
kārtīgi. Ar šādu rīcību aktieris sarauj
un pārtrauc to dzīvi, kurā viņš uz
skatuves dzīvo, kļūst kļūnīgs un iz-
nīcina ticību tam cilvēkam, kuru viņš
tēlo.

Teātros vajība pēc skatītāju smiek-
ļiem ir liela. Bieži «iespēlētas» izrādes
aktieri cenšas savas lomas atsevišķās
vietās nospēlēt komiski, kaut tas ne-
maz neatbilst izrādes un lugas nodo-
mēm.

KPFSR Tautas mākslinieks, Staļina
premiļas laureats V. O. Toporkovs sa-
vā grāmatā «Staņislavskis mēģināju-
mos» raksta: «Visu var izspēlēt kā
smieklīgu anekdoti, bet kāds tad būs
šādas izrādes mērķis? Izklaidēt cieni-
jamo publiku? Vai ir vērts tā dēļ
strādāt teātrī? Katrai mūsu izrādē jā-
pauz ideja».

Ar lielu rūpību saviem izrādēm seko
režisors LPSR Tautas mākslinieks
A. Amtmanis-Briedītis un Staļina pre-
miļas laureats Z. Katlāps. Tādēļ arī šo
režisoru izrādes kļūdam ir gandrīz vi-
nīgi nejausību raksturs, kas turpmākā
darbā tiek nekavējoties novērsta. Pa-
stāvīgi režisoru aizrādījumi palīdz
kontrolēt aktierim sava darba attīstī-
bas gaitu. Tāpēc arī tādas izrādes
kā «Zvejnieka dēls», «Zaļā zeme» un
«Uguni» gadiem ilgi ir teātra repe-
tuāra pamatā.

Plaši izplatīta, ar neko neattais-
jama parādība mūsu teātros ir pavī-
ka no laulādība. Tas attiecināms ne-
tik uz aktieriem, bet arī uz pārējiem
teātra darbiniekiem. Veca izrādē lie-
kas nesvarīga — ko tur pastāvīgi pār-
baudis un labos, gan jau tāpat nospē-
lē. Bet šādos gadījumos aizmirst, ka
tie, kas atnākuši uz teātri, pa lielāku
daļai redz izrādi pirmo reizi, un kaut arī
ne pirmo reizi — teātra pienākums ir
sniegt skatītājam ir tehniskā, ir māks-
linieciskā ziņā pilnvērtīgu izrādi.
Nopliukūšas, nevērīgi uzliktas deka-
cijas, neprecīzs apgaismojums, nekārti-
gi kostīmi un nolietotās rekvizītes ne-
spēj radīt izrādē vajadzīgo atmosferu.

Pēdējā brīdī atskrējusi, pavīrsi no-
grimējušies un nekārtīgi apģērbušies
aktieri nespēj pārliecināt par tēlojamo
cilvēku patiesīgumu. Grimējot seju,
jāpamatojas uz tēlojamā cilvēka ra-
kstura īpašībām. Tas jāpārdoma, tajās
jāleaug. Pārveidojot seju, jāpārveido
arī savs iekšējais noskaņojums. To ne-
var izdarīt vienā brīdī.

Stingri nosodāmi arī tādī gadījumi,
kur aktieris parādās uz skatuves pa-
visam negrimējis, kā tas ir noticis
Muzikālās Komedijas teātra viesizrādē
ar «Rozmariju» Jelgavas teātra telpās.
Jelgavas teātra aktieri izbraucienā iz-
rādes papildina lugu autoru tekstus
ar pašu sacerētiem pielikumiem. Jāba-
dās, vai tā neizveidojas jauni raksturi,
kas vairs neatbilst autora nodomiem
un idejai. Ar šo slimību sirgst arī daži
Dalles un Akademiskā Dramas teātra
aktieri.

Kļūdas atradīsim katrā teātrī, bet
pret tām nesaudzīgi jācīnās. Katrā
teātrī netrūkst arī labu paraugu un
centīgu darbinieku, kas ar savu neat-
laidīgo un pašalīdzīgo darbu augstu
ceļusi mūsu teātra mākslas līmeni.

Panāk, lai katrā izrādē būtu vismaz
tādā pašā vērtības pakāpē kā pirmiz-
rādē, ir vienīgi pašu teātra darbinieku
spēkos. Vajadzīgs tikai, lai šim jautā-
jumam vienmēr tiktu pievērsta vajā-
dzīgā vērība. Gatavojot rītdienas dar-
bu, nedrīkst atstāt novārtā padarīto.

Arodbiedrību 12.000 biblioteku

Partijas XIX kongresa direktīvu
projektā par PSRS attīstības piekto
piec gadu plānu paredzēts masu biblio-
teku skaitu palielināt ne mazāk kā par
30 procentiem.

Vissavienības Arodbiedrību Centra-
lajā Padomē TASS korespondentam
pastāstīja, ka arodbiedrības atver
jaunas bibliotēkas. Pēdējos trijos ga-

dos vien tās organizējušas 6.000 lielu
bibliotēku rūpnīcās un fabrikās, kaln-
raktuves un šachtas, jaunceltnēs, dzel-
ceļu transporta uzņēmumos un padom-
ju saimniecībās.

Vairāk nekā 350 bibliotēkas arod-
biedrības šogad organizēs Maskavā,
Leningradā, Bakū, Erevanā un Tbil-
sī. Par pastāvīgiem grāmatu un žur-

nalu lasītājiem ir kļuvuši simtiem tūk-
stošu strādnieku.

Pēdējā laikā notikuši daudzi li-
terārie vakari un lasītāju konferences,
vēlītas Staļina premiļas laureātu dar-
biem, masu literatūras jaunumiem un
ievērojamām atceres dienām.

Arodbiedrībām ir 12.000 lielu bib-
liotēku ar 60 miljoniem grāmatu.

M. CERNEVICA

ZOLĀ CĪNĀ PRET FRANČU REAKCIJU

Sakarā ar Emila Zolā nāves 50. gadadienu

«Darbība! Darbība! Visiem jādarbojas, visiem jāsaprot, ka ir noziegums pret sabiedrību neko nedarot šajā atbildīgajā brīdī, kad reakcijas draudīgā spēki sākuši pēdējo sadursmi ar nākotnes spēkiem», — tā rakstīja Zolā 1900. gadā.

Patlaban, kad Francijā norisinās sīva cīņa starp tautu un valdību, kura nodod zemes nacionālās intereses, kad sarakotā imperialistiskā reakcija vērs ārkārtīgi nīkņus triecienus pret komunistisko partiju un tās vadītājiem, — šie Zolā vārdi skan iedarbīgāk un aicināšāk nekā jebkad agrāk.

Lielais franču rakstnieks arī šodien piedalās izšķirīgajā cīņā pret reakcionārajiem spēkiem Francijā.

«Viņa dzīvē šī cīņa bija mūsu mūsdienu cīņa», — tā par Zolā izteicās Francijas tautas vadonis Moriss Torezs.

Zolā mākslinieka devīze bija patiesība. Nesamulsdams no buržuaziskās preses uzbrukumiem, kad tā apvainoja viņu amoralismā un cinismā, viņš atsedza visus buržuazijas netikumus, visus tās netikumus, visu morālo samaitātību. Stingra faktu izpētīšana, precizitāte, dokumentālisms bija Zolā galvenie mākslinieciskie principi. Bet tie viņam nekad nekļuva par pašmērķi un kalpoja vienīgi dzīves izpaušanai un tās pareizai attēlošanai. Šo Zolā dailrādes īpašību augstu novērtējis Ļepins, rakstā «Pravietiski vārdi» kā īstenības patiesīgu attēlojuma piemēru minot epizodi no Zolā romāna «Dzīves prieks».

Zolā uzticību dzīves patiesībai atzīmējis arī Gorkijs, nosaucot viņa vārdu Rietumu lielo realistu — Balzaka, Mopasana, Dikensa — skaitā, kuru darbi «ārkārtīgi reti modina... šaubas par to, vai viņu emigrācija notikumu, raksturu, jūtu un domu loģikas notēlojums ir pareizs».

Grandiozajā apsūdzības rakstā pret «buržuazisko gadsimtu», Rūds ir epopeja «Rugon-Makāri», sevišķi spilgtas un aktuālas ir tās lappuses, kas atmasko buržuazijas reakcionāro politiku, militarismu un klerikalismu. Zolā pārliecinoši parāda, ka buržuaziskā republika jau vairs nav vajadzīga buržuāzijai un ka tā neatturami tiecas pēc diktatūras atklātā formā.

Ne jau gadījuma pēc Rugonu buržuaziskās ģimenes augsneņā vēlīto epopeju leveda romāns «Rugonu karjera», kas stāsta par valsts apvērsumu 1851. gadā, kad noņāuda Francijas republiku. Spoži atsedzis šā apvērsuma šķirisko raksturu, parādījis, ka apvērsuma rezultātā iedzīvotājs bagātības provinces alkātīgā buržuā, Zolā ar mākslas tēlu loģiku veļreiz apstiprināja Marksa domu par to, ka buržuāzijas iztūresanas neseka tās visāurākās, visnetīrākās privātās intereses.

Būdam ārkārtīgi vērigs mākslinieks, Zolā saskatīja, ka vienīgā šķirā, kas cēlās aizstāvēt demokrātiju, ir proletariats. Lappuses, kurās notēlota strādnieku varonīgā sacelšanās, ir vis-

apgarotākās un visdzeļiskākās visā romānā.

Asajā politiskajā pamfletā, kāds būtu ir romāns «Viņa ekselence Ežens Rugons», Zolā norāva masku Francijas buržuaziskajiem parlamentāriešiem, ministriem un kandidātiem uz ministru amatiem. Ar milzīgu satīrisku spēku viņš parādīja valdošās buržuaziskās virsotnītes neizbēgamo pārvēršanos par noziedznieku bandu. Parlamenta locekļi, ministri, valkātneki, lērdņļi, visi bezprincipu politiķi, kas darbojas romānā, savu savtīgo personīgo mērķu sasniegšanai izmanto parastos noziedznieku paņēmienus: šantažu, afēras, zādības, pat slepkavības.

Romānā «Sagrāve», kas reakcionārajās aprindās modināja sevišķi nīknu naidu pret Zolā, rakstnieks pienāgojis pie kauna staba Francijas militaristus. Attēlojot franču armijas sagrāvi pie Sedanas, ar kuru noslēdzās franču-prūšu karš 1870.—1871. gadā, Zolā šīs nacionālās katastrofas cēloņus saskata satrunējušajā politiskajā režīmā, kas iekala vāžs tautas spēkus un meklēja izeju no lēkšējām pretrunām kara avantūrā.

Valdošo šķiru lielīgajam šovinismam, aiz kura slēpās dzimtenes nodevība, Zolā nostādīja pretim vienkāro kareivju skaisto drošsirdību un varonību. Dzimtenes mīlestību, gatavību aizstāvēt to pret iebrukumiem līdz pēdējam asins pilienam Zolā saskatīja un parādīja vienīgi tautas pārstāvjos. Tāds ir «Sagrāves» varonis zemnieks Zans, tādi ir lieliskās noveles «Dzirnavu aplenkums» galvenie varoņi.

Ar dziļām skumjām kvēlās patriots Zolā rāda neskatāmās ciešanas, kādas franču tautai sagādāja prūšu iekarotāju iebrukums. Tagad, kad Francijas buržuaziskā valdība nodod dzimtenes nacionālās intereses un atbalsta hitlerisko bruņoto spēku atdzimšanu, Zolā romāns «Sagrāve» skan kā bargs brīdinājums tiem, kas nav neko mācījušies no vēstures.

Roku rokā ar reakcijas un militarisma vīstumsākajiem spēkiem iet Vatikana uzticamie kalpi, katoļu garīdznieki. Romānā «Plasana uzveikšana» varonis, provinces abats darbojas Napoleona II slepenā aģenta lomā un ar viltīgu jezuitisku intrigu tika palīdzību sagatavo valdības velama deputāta ievēlēšanu. Cik lielā mērā tas atgādina mūsdienu Napoleona kandidātu — de Gola koķetēšanu ar katoļu partiju!

Ar sirdi un dvēseli reakcijai kalpojošās katoļu garīdzniecības atmaskošanai veltīta arī antiklerikālā triloģija «Trīs pilsētas» («Lurda», «Roma», «Parīze»), kuru Zolā uzrakstīja, pabeidzis epopeju «Rugon-Makāri». Triloģijā, kurā Zolā iedrošinājis atklāt Vatikana netīros darbus, Romas pāvests ierakstīja aizliegto grāmatu sarakstā.

Romanos «Nauda», «Laupījums» Zolā atsedza riebigās čūlas, kas piemīt kapitalistiskajai iekārtai, kur valda liele finansu plēsoņas Sakkari, kurī kā zirnekļi burkā aprīj cits citu un izpostā simtiem tūkstošiem sīkpašnieku.

Pirms Zolā neviens nav tik patiesīgi notēlojis Francijas proletariāta neciešamos dzīves un darba apstākļus, kā to izdarījis viņš romānā «Zermināls».

Un, kaut gan romāns uzrakstīts pagājušā gadsimta vidū, Zolā rādītājs baidā, aukstuma, nabadzības šausmīgajās ainavās un šachas dziļajā ellē veicamā katorgas darba notēlojumā mūsdienu Francijas ogļračī saskata, saskaņā ar Morisa Toreza vārdiem, «savas traģiskās dzīves atspoguļojumu».

Zolā ar simpatijām attēlojis ne vien strādnieku šķiras dzīvi, bet arī tās cīņu. Strelks, kas aptvēra milzīgas strādnieku masas un noritēja ar nedzirdētu varonību, piedzīvoja neveiksmi. Bet Zolā parādījis to kā nākotnes šķiru kauju varēno vēstnesi. Ne jau gadījuma pēc Zolā nosauca savu grāmatu Konventa revolucionārā kalendāra pavasara mēneša vārdā. Un ne jau gadījuma pēc Zolā romānā «Zermināls» pabeidz ar šādiem patetiskiem vārdiem: «Vēl un vēl, aizvien skaidrāk skanēja kapu cirtne, it kā biedri tuvojotos virsmei... Tur auga viri, barga, melna armija, kas lēnām uzdīgs vagās, lai nobriestu nākamā gadsimta ražai...»

Buržuaziskās kārtības bargajam kritiķim, neuzpērkami godīgam māksliniekam Zolā pašā liktenis jāva pārliecināties, ko nozīmē rakstīt patiesību buržuaziskajā Francijā. Reakcionārās preses nīkna kaukšana daudzus gadus diendienā pavadīja katru jaunu Zolā

literāru darbu. Rakstā «Krupis» (tā Zolā ar rūgtu ironiju sauca netīrās, pret viņu vērstās paskvilas) viņš pateica: «Lūk, jau trīsdesmit gadu, kopš katru rītu, pirms sēžos pie darba, es atloku septiņas vai astoņas avīzes... un noriju kārtējo krupi... Rupjš izlēciens, apvainojošs izdomājums, papildināts ar mulķību vai ar atklātiem meliem — tāda vai citāda veida krupis katrā ziņā izlīdis, ja ne vienā, tad otrā avīzē.»

Zolā lenalidnieku ārdīšanās esnie dza visaugstāko pakāpi, kad deviņdesmitajos gados rakstnieks demokrats virišķīgi uzsāka atklātu politisku cīņu pret reakciju. 1898. gada janvārī Zolā griežas pie Francijas republikas prezidenta Feliksa Fora ar atklātu vēstuli, kas pazīstama ar nosaukumu «Es apsūdzul!» Šajā dedzīgajā vēstulē, kas pārslāca visu pasauli, Zolā apsūdzēja Francijas valdību, tiesu un militāristus nelikumības un noziegumā pret tautu. Par ieganstu vēstulei nodevēja tā saucamā «Dreifusa lieta» — par Francijas armijas virsnieku, kuru nepatiesi apvainoja valsts nodevībā. Šī «lieta», ko safabriceja šovinistiskais ģenerālstabs kopīgi ar klerikāli monarchistisko bloku, bija reakcijas traķošanas spilgtā izpausme, atklāta buržuazijas uzbrukums elementārām demokrātiskām tiesībām.

Metodes, ar kuru palīdzību franču reakcija 1894. gadā safabriceja nepatieso apvainojumu pret Dreifusu un tiem, kas mēģināja viņu aizstāvēt: lebledēšana, provokācija, ļaunprātīgi meli — kā divi ūdens pilieni līdzinās tām metodēm, pie kādām ķeras imperialistiskā Francija šodien. Ne jau gadījuma pēc Zaks Diklo vēstulē Francijas Nacionālās Sapulces priekšsēdētājam, kas publicēta «Humanitē» 1952. gada 17. jūnijā, salīdzinājis ar Dreifusa lietu tos viltotos apvainojumus, kurus izvirza valdība savā cīņā pret Francijas iestājiem patriotiem.

Zolā kā rakstnieka liktenis cieši saistīts ar Krieviju. Deniza Zolā de Biona grāmata par savu dižo tēvu atzīmēja, ka viņš kļuvis slavens Krievijā agrāk nekā Francijā. Zolā ne tikvien labi pazina Čerņiņevska romānu «Ko darīt?», bet arī, kā viņš pats atzinies, smēla ledvesmu Veras Pavlovas tēlā, radot Denizas, romāna «Dāmu paradīze» varones tēlu.

Zolā nebūtu varējis ar tādu virišķīgu patiesību atsegt kara prozaiķo būtību romānā «Sagrāve», ja viņam nebūtu zināmas Leva Tolstoja ģenālās lappuses par karu. No sava drauga Turgeņeva Zolā mācījās lielisko mākslu izvirzīt romānos asus un aktuālus sabiedriskus jautājumus.

Zolā uzskatīja, ka Krievijas un Francijas progresīvo rakstnieku radošajiem sakariem ir ļoti liela nozīme. 1899. gadā, kad krievu tauta svinīgi atzīmēja simto gadadienu kopā A. Puš-

kina dzimšanas, Zolā griežas pie saviem krievu draugiem ar šādiem vārdiem:

«Esmu laimīgs un lepns, ka varu domāt ar visu savu sirdi pievienoties jums tajā dienā, kad jūs godināt jūsu nemirstīgā Puškina, mūsdienu krievu literatūras tēvu, ģeniju... Esmu viņu iemīļējis, kā jāmīl visi dziļie domātāji, kuru nacionālie darbi padara bagātāku visu cilvēci. Es sūtu pāri robežai savas godbijības apliecinājumu viņam. Nepieciešami, lai viņu godinātu ar apsveikumiem visi rakstnieki visā pasaulē. Starptautiski kultūras svētki radīs patiesi mierīgus sakarus.»

Tautas Francija, demokrātiskā Francija pacēla lielā augstumā Zolā tradīcijas. Zolā — pilsoņa, tribuna un demokrātijas aizstāvja — virišķīgais tēls, viņa bezballīgā rīcība politiskajā cīņā pret tumsotību un cilvēknišanu kļuva par cildenu paraugu visiem Francijas patiesajiem patriotiem un demokrātiem.

«Mūsu pienākums ir sākt ar to, ar ko viņš beidza», — teica rakstnieks komunisti Anri Barbiss, kas vēltījis Zolā skaistu grāmatu. Runādams 1919. gadā, atmaskojot imperialistus, kas bija noorganizējuši intervenciju pret Padomju Savienību, Anri Barbiss atcerējās Zolā slaveno formulu un nosauca savu protestu «Mēs apsūdzam».

Zolā vārds, Zolā paraugs atdzīvojas ikreiz, kad runa ir par Francijas brīvību un neatkarību, par tās godu un nacionālo cīņu. Hitleriskās okupācijas drūmajos gados pagrīdē izdotais laikraksts «Dienas tēvs», dziļās dusmās atmaskojot rakstniekus renegatus un klusētājus, kas baidījās pacelt savu balsi pret okupantiem, sauca atmiņā lgo un Zolā slavenās tradīcijas.

Zolā vārds skan arī tagad, kad Francijas valdītāji atkal reiz nodevuši tās nacionālo neatkarību, bet Francijas labākie laudis cīnās pret amerikāņu okupantiem.

Rakstnieks komunisti Kleds Morgans, Francijas rakstnieku progresīvā laikraksta «Lettres françaises» galvenais redaktors, mūsdienu rakstnieku cīņu tieši saista ar Zolā tradīcijām: «Francijas intelektuāles tradīcija vienmēr bijusi leģitīmas sabiedriskās lietas, kad to prasīja pienākums; tās bija Zolā ar viņa «Es apsūdzul», tās bija Barbiss ar viņa «Uguni», Romens Rolans, Vajans Kutlīrj Viņu pēdās iet Aragons, Eluars un citi Pretošanās kustības rakstnieki. Viņu rindas papildina rakstnieki, kas nākuši klāt šodien.»

Zīmīgi ir tas, ka rakstnieka pēdējā lecerē, kuru piepildīt viņu aizkavēja nāve, bijis romāns, veltīts cilvēces nākotnei, kurā nebūs vietas karam, kur starp tautām valdīs miers.

Par miera šodien cīnās mūsdienu Francijas labākie rakstnieki — Zolā mantinieki.

(Pēc žurnāla «Oktjabrj»)

KAUGURU NEMIERI

Pirms 150 gadiem — 1802. gada oktobrī — Vidzemē bija izcēlušies plaši zemnieku nemieri, kas savu augstāko pakāpi sasniedza Valmieras rajonā un vēstures literatūrā pazīstami kā Kauguru nemieri.

Feodālās muļžniecības neterobežotā vara pār dzimtelīvēkiem, latviešu zemnieku un kalpu ārkārtīgi smagie darba un dzīves apstākļi bija nemieru tiešie iemesli. Stāvokli vēl vairāk saasināja 1799.—1801. gadu neraža, kas noveda lauku iedzīvotājus galīgā postā un bēdā. Ievērojot to, cara valdība 1801. gada 3. decembrī atcēla Vidzemē t. s. stacīpu — labības un siena — nodevas, atvietojo tās ar galvas naudu. Vidzemes muļžnieki, kuru rokās atradās administratīvā vara Latvijā, izmantoja cara ukazu, lai vēl smagāk noslogotu latviešu zemniecību. Vidzemes gubernators, vietējais muļžnieks fon Richters izdeva patentu, kurā centralās varas rīkojums bija tā izklāstīts, ka varēja radīt un radīja pārpratumus. Patente tika iespēsta pilnīgi nesaprotamā latviešu valodā, tādā pašā veidā to pasludināja arī no baznīcu kanceļēm.

Laikmets bija bagāts lieliem notikumiem un dziļām pārvērtībām. Visās dzīves nozarēs jau levisās kapitālisma elementi, kuri šķobīja feodālo iekārtu. Eiropā franču buržuaziskā revolūcija bija satriekusi feodālo muļžniecību; Krievijā vēl nebija aizmirsts lielais zemnieku karš Pugačova vadībā; latviešu zemniecībā vēl dzīvoja atmiņas par lielajiem zemnieku nemieriem 1784. gadā. Krievu sabiedrībā auga

dziļš protests pret dzimtbūtniecisko iekārtu, kas asu izteiksmi guva lielā revolucionārā demokrātā Radīševa darbībā. Latvijā pret dzimtvērdzību ar saviem «Latviešiem» asi uzstājās Garlībs Merķelis. Un arī starp pašiem latviešiem, kā to liecina Kauguru nemieru dokumenti, bija laudis, kas apgaismoja saviem tautas brāļiem visu neciešamo stāvokli.

Vēl nebija izdzīvotas iluzijas par cara žēlastību, un latviešu zemnieks cerības par labāku dzīvi vērsa uz Pēterpili. Kad no kanceļēm tika pasludināta fon Richtera patente — latviešu zemnieks tai neticēja, pieprasot, lai parāda cara parakstu un zīmogu. Jo domāja, ka cars esot devis zemniekiem brīvību, bet muļžnieki to slēpjot. Iluziju pastiprināja vēl tas, ka, piemēram, Kokmuizās īpašnieks Hartviss deva rīkojumu saviem zemniekiem savest stacīpu labību un sieni muļžs magazīnās.

Sāda muļžnieka patvaļa bija kā uguns pakulās. Zemnieki atteicās izpildīt Hartvisa pavēli un pateica, ka kungu klausās latviešu zemnieks vairs neies. Kokmuizā sākās vispārējs laukstrādnieku streiks, līdz tam nerēdēts un nedzirdēts Latvijā agraryestūrē. Klausu zemnieks vairs nedeva kalpus muļžs darbos. Nopļautais siens palika nenovākts un sapuva, nobriedušie rudzī izbīra neplauti un linus neviens nepūca. Zemnieki un kalpi vairs nenogēma cepures kunga priekšā.

Pulkvedis Hartviss ziņoja uz Rīgu par zemnieku dumpi un pieprasīja nekavējotī izsūtīt soģus un karaspēku.

Pat vācu muļžnieku dienderis, gubernators fon Richters bija pārsteigts par tādu kara trauksmi un izdeva tikai rīkojumu lietās izziņāšanai piespiedu kārtā nogādāt uz Rīgu zemnieku pārstāvjus. Gubernatora vilcīšanās top saprotama, ja ievērojam, ka 1802. gads bija Aleksandra I «liberalisma» laika sākums. Nav zināms, kas Isti Rīgā bija noticis: varbūt zemnieki, neprazdami krievu valodu, bija pārpratuši cara ierēdni, varbūt, ka viņš zemniekiem bija centies «populāri» izklāstīt cara ukazu saturu, tikai atgriezušies mājās, viņi stāstīja, ka tagad zemnieki piederot ķeizaram un ar muļžniekiem tiem neesot nekādu darīšanu.

1802. gada septembrī laukstrādnieku streiks apņēma Valmieras apkārtnes muļžu lielāko daļu. Kustība pieņēma ļoti plašus apmērus. Dzimtbūšanas pamats — klausu sistēma — bija apdraudēts.

Tā laika vēstures avoti, starp tiem soģa Ungern-Sternberga aktīvdīgais notikumu atstāstījums par zemnieku sacelšanos 1802. gadā, kā arī atmiņas un citi dokumenti dod iespēju attēlot neparastu ainu: Vidzemes dzimtzemnieki dzīvi pārrunāja un pārsprieda savu beztiesisko stāvokli, kroģus un mežos notika plašas zemnieku sapulces, tajās tika pieņemti lēmumi kā rīkoties, ko darīt; Gothards Johansons, Muļžņu muļžs sulainis, kas lasīja jaunākās avīzes, stāsta zemniekiem par franču revolūciju, par Garlība Merķeļa «Latviešiem»... Latviešu zemnieks vairs negrib vergot vācu muļžniekiem.

Baroni un grafi no malu malām pieprasīja Rīgai soģus un karaspēku. Jautājumu muļžnieku labā izšķīra

streiks Kauguros. Kaut arī Kaugurmuļža pēc dzimtlaužu skaita bija daudz mazāka nekā, piemēram, Kokmuizā vai Valmiermuizā, toļies Kauguru īpašnieks bija dižciltīģais grafs Mengdens, kuram bija plaši sakari Pēterpils galma aprindās, un viņa pieprasījums nekavējoši atsūtīt zemietiesu un karaspēku tika izpildīts. 1802. gada 7. oktobrī Kauguros no Rīgas ieradās pazīstamais latviešu zemnieku slepkava barons fon Ungern-Sternbergs, kurš sāka nežēlīgi izrēķināties ar sacelšamies zemniekiem: vispirms apcietināja 15 saimniekus, kuri nebija devuši kalpus muļžs darbiem, bet pašus kalpus lika sodīt ar 25 rīkstēm katru.

Bet nākošās dienas rītā soģim bija pašam jādreģ par savu dzīvību. Uz Kauguru muļžu no malu malām sāka plūst zemnieku bari. Dokumenti liecina, ka viņu skaits pārsniedzis trīs tūkstošus cilvēku. Zemnieki bija bruņojušies mietiem, rungām un akmēniem rokās. «Kaut mīrsm, bet savus brāģus mēs atbrīvosim.» Tur bija kocēnēši, muļžnieši, valmierieši, kaugurnieki un pat laudis no 70 verstu attālām muļžām. Zemnieki pieprasīja tikai cara valdības pārstāvja, ģenerālgubernatora kņaza Golcīna atbraukšanu uz Kaugurim. Pārbaudītais soģis apsolījis izpildīt šo prasību, bet slēpenībā pieprasīja jaunu karaspēku.

Nākošajā dienā Kauguros no Cēsīm ieradās 400 vīru liels jātnieku artilērijas pulks ar 4 lielgaballēm, no Rīgas virzījās kazaki, no Raunas un Smiltēnes — draguni, bez tam no Cēsīm tika sūtīti vēl 2 lielgabali ar attiecīgu skaitu karavīru.

10. oktobrī, kad samērā ievēroja-

mais karaspēks jau bija savests kaujas gatavībā un lielgabali uzstādīti, soģis pieprasīja zemnieku vadonu izdošanu. Sapēmis noraidīšu atbildi, barons Ungern-Sternbergs deva pavēli šaut uz zemnieku pūli ar musketēm, pēc tam ar lielgaballēm. Šis nežēlīgās slepkavošanas rezultātā bija 14 nogalināti un 8 smagi ievainoti zemnieki. Nogalinātos turpat smiltis apraka. Pēc zemnieku apsūšanas Kauguru muļža tika atvesti divi prāvi vezumi ar rīkstēm, katrs zemnieks un kalps saņēma 25 sitienus, 4 zemnieki, starp tiem 2 brīvlatļastie, ka nemieru vadoni tika nosodīti uz nāvi, ko vēlāk gan izmainīja ar spaidu darbiem katorgā vai ar izsūtīšanu uz Sibīriju.

Raksturīga ir plaša kalpu piedalīšanās Kauguru nemieros. Tiesas dokumenti atzīmē kalpu Viteļu Jāni kā galveno nemieru organizatoru un vadoni.

J. V. Staļins raksta: «Atsevišķas zemnieku sacelšanās, pat tai gadījumā, ja tās nav tādas «razbainiciskas» un neorganizētas kā Stepana Razina sacelšanās, nekā nopietna nevar dot. Zemnieku sacelšanās var gūt sekmes tikai tai gadījumā, ja tās savienojas ar strādnieku sacelšanos un ja strādnieki vada zemnieku sacelšanos. Tikai kombinēta sacelšanās ar strādnieku šķiru priekšgalā var vest pie mērķa.»

Kauguru nemieri kā atsevišķa zemnieku sacelšanās nevarēja grozīt vai sagraut dzimtbūšanas iekārtu Vidzemē. Kapitālistiskā attīstība vēl nebija radījusi strādnieku šķiru. Bet šie nemieri gatavoja ceļu tālākai vēstures attīstībai un bija tiešs iemesls 1804. gada Vidzemes agrārlikuma izdošanai.

T. Draudis

Vairāk vērības jauno kinematografijas specialistu audzināšanai!

Partijas XIX kongresa direktīvu projektā par PSRS tautas saimniecības attīstības pieeģadu plānu 1951.—1955. gadam paredzēts milzu apmēros pacelt rūpniecību, lauksaimniecību, preču apgrozību, transportu un sakaru nozari, mūsu tautas materiālās labklājības, veselības aizsardzības un kultūras līmeni.

Lai tautas saimniecības attīstība noritētu sekmīgi, partijas XIX kongresa direktīvu projektā liela uzmanība veltīta kvalificētu specialistu sagatavošanas jautājumiem un strādnieku kvalifikācijas celšanai.

Par kinematografijas sistēmas strādnieku un inženier tehnisko darbinieku kvalifikācijas celšanu jau laikus gādāja PSRS Kinematografijas ministrijas kadru pārvalde, noorganizējot pie Leningradas kinostudijas «Lenfilm» strādnieku un inženier tehnisko darbinieku kvalifikācijas celšanas kursus. 1950.—1951. gadā tur savu kvalifikāciju cēluši 9 Rīgas kinostudijas darbinieki. 1953. gadā uz mēneši ilgajiem kvalifikācijas celšanas kursiem komandēs 8 strādniekus un inženierus. Vairākus radošos darbiniekus (kinooperatorus un kinorežisorus) 1951. un 1952. gadā komandēja uz kinostudiju «Mosfilm» pieredzes apmaiņai. Daja darbinieku mācās neklātienē augstākajās mācību iestādēs, kā arī darba jaunatnes vakara skolās.

Pēdējos divos gados no Padomju Latvijas komandēti mācīties Vissavienības Valsts Kinematografijas institūtā Maskavā seši jaunieši, kas tagad ir režisori, operatori, aktieri un ekonomiskās fakultāšu studenti. Kinostudija dod viņiem iespēju apvienot teoriju ar praksi: vasaras brīvlaikā studenti — nākamie kinematografijas specialisti pārrodas Rīgā un strādā Rīgas kinostudijā katrs savā nozarē. Dažkārt viņiem uztic veikt arī patstāvīgus uzdevumus. Piemēram, operatoru fakultātes otrā kursa students Māris Rudzītis šogad patstāvīgi uzņēmis sižetu «Ziemeļu sēja», kas ietilpinās kinožurnālā «Padomju Latvija» 34. num., ko laika klajā nule septembrī. Latvijas PSR Kinematografijas ministrs pieņēma šo sižetu ar novērtējumu «labi».

Arī pašlaik kinostudija kopīgi ar Latvijas PSR Kinematografijas ministriju raugās spēlīgākos, talantīgākos jauniešus no vidusskolu desmito klašu audzēkņu vidus un iepazīstina viņus ar praktisko darbu Rīgas kinostudijā, lai ar laiku izaudzinātu no tiem jaunus specialistus.

Taču, kaut gan visu laiku nemitīgi norit kadru gatavošana, kaut gan strādnieki un inženier tehniskie darbinieki aizvien plašākos apmēros cēlu savu kvalifikāciju un pēdējā gadā uzlabots darbs arī piemērotu kandidātu

izvēlē komandēšanai mācīties Kinematografijas institūtā, Rīgas kinostudija joprojām asi izjūt latviešu kinoscenaristu trūkumu.

Ne Latvijas PSR Kinematografijas ministrija, ne Rīgas kinostudija vairākus gadus nav rūpējies par to, lai laikā izraudzītu cilvēkus mācībām Vissavienības Kinematografijas institūta scenaristu fakultatē. It nekādu palīdzību Latvijas PSR Kinematografijas ministrijai šajā jautājumā nav sniegusi Latvijas Padomju rakstnieku savienība, kaut gan par to runāts PSRS Kinematografijas ministrijas lēmumā un Latvijas K(b)P Centrālās Komitejas norādījumos.

Partijas XIX kongresa direktīvu projektā par PSRS tautas saimniecības attīstības pieeģadu plānu paredzēta strauja un plaša kino attīstība. Bet tā nav iespējama bez augsti idejiskiem un dziļi mākslinieciskiem kinoscenarijiem. Tieši tāpēc Latvijas PSR kinematografijas darbinieki izvirza savas prasības Latvijas Padomju rakstnieku savienībai, kurai ir visas iespējas sniegt republikas Kinematografijas ministrijai nepieciešamo palīdzību jautājumā par piemērotu kandidātu savlaicīgu izraudzīšanu no Padomju Latvijas talantīgāko jauno rakstnieku vidus un viņu komandēšanu uz Vissavienības Kinematografijas institutu Maskavā. Tā var kļūt un tai jā kļūst par bazi augsti idejisku un māksliniecisku kinoscenariju radīšanai.

Josefs Visarionovičs Staļins savā referātā partijas XVIII kongresā uzsvēra, kāda milzu nozīme ir jauno kadru rūpīgai, gādīgai audzināšanai, padomju un partijas vadošo darbinieku vērīgai un uzmanīgai attieksmei pret tiem.

«Technika bez tehniku apguvusi cilvēkiem ir nedzīva, — saka biedrs Staļins kādā citā vietā. — Technika ar tehniku apguvusi cilvēkiem priekšgalā spēj darīt un tai jā dara brīnumi.»

Komunistu dižciltņu pīrdzimtā — V. I. Lēņina vārdā nosauktā Volgas-Donas kuģniecības kanāla uzcelsna uzskatāmi parādīja mums, kādus brīnumus dara cilvēki, kas apguvuši komplicēto moderno tehniku.

Ne jau gadījuma pēc partijas XIX kongresa direktīvu projektā par PSRS tautas saimniecības attīstības pieeģadu plānu 1951.—1955. gadam paredzētas politehniskās mācības vidusskolās.

Tāpēc vairāk uzmanības jāpievērš arī jauno kinospecialistu sagatavošanai, viņu rūpīgai izaudzināšanai.

T. Zujeva,

Rīgas chronikālo un mākslas filmu kinostudijas kadru daļas vadītāja

Kulturas uzplaukums Ķīnas laukos

Laikraksts «Guanminzibao» atzīmē, ka sakarā ar agraro reformu zemnieku dzīvē notikušas radikālas pārmaiņas. Dienā dienā pieņemams spēkā lauku ekonomika, pieaug zemnieku politiskā aktivitāte, palielinās interese par kultūru un zināšanām.

Tautas valdība plaši gādā par bibliotēku organizēšanu uz laukiem. Pēc nepilnīgiem datiem Ziemeļaustrumu Ķīnā atvērta 4.900 ciemu bibliotēkas, Centrālajā Dienvidķīnā — 3.100, Ziemeļaustrumu — ap 4.000 un Austrumķīnā —

1.500 bibliotēkas. Bibliotēkas komplektē arī Ziemeļrietumu un Dienvidrietumu Ķīnā. Ciemos organizē bibliotēku komitejas.

Ļoti populāras ir grāmatas agro-technikas jautājumos un literatūra, kas saistīta ar pretošanās kustību amerikāņu agresijai un par palīdzību Korejai.

Kādā Centrālās Dienvidķīnas ciemā, kur tika atvērta bibliotēka, drīz pēc tam analfabētisma līkvidācijas skolā sāka mācīties 220 zemnieku.

ŠONEDĒL

Sodien Apgabala virsnieku namā Baltijas kara apgābala dziesmu un deju ansambļa koncerts. Sākums plkst. 20.30.

6. oktobrī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā gleznotāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

7. oktobrī Filharmonijas koncertzālē simfonisko koncertu ziemas sezonas atklāšanas koncerts. Piedalās Radiokomitejas simfoniskais orķestris, Radio-komitejas koris un Valsts koris LPSR Nopelniem bagāto mākslas darbinieku T. Kalniņa un J. Ozoliņa vadībā, Operas un baleta teatra solisti E. Volsteine un P. Grāvelis. Dirigents LPSR Nopelniem bagātais mākslas darbinieks L. Vigners. Programā Ivanova 6. simfonija un Arutjunjana «Kantate par Dzimteni». Sākums plkst. 20.

8. oktobrī Mākslas darbinieku na-

mā mākslas iestāžu vietējo komiteju un sakarnieku sanāksme jautājumā par MDN saltēm ar mākslas iestādēm. Sākums plkst. 17.

9. oktobrī Mākslas darbinieku namā Rīgas modeļu nama 1952./53. g. rudens-ziemas sezonas apģērhu modeļu skats. Sākums plkst. 17.

Latvijas Padomju mākslinieku savienībā teātru dekoratoru un noformētāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

10. oktobrī Mākslas darbinieku namā T. Čiruja priekšlasījums «Dzintara vēsture». Demonstrējumi. Sākums plkst. 18.

11. oktobrī Mākslas darbinieku namā vakars, veltīts 8. gadiem kopš Rīgas atbrīvošanas no vācu fašistiskajiem iebrucējiem. I. Tīkma referāts. Koncerts.

Ķīniešu tautas kultura un māksla

Kopš seniem laikiem Ķīna bija pazīstama kā zeme ar bagātu un savdabīgu kultūru un mākslu. Tomēr daudz gadu simteņu laikā ķīniešu tauta — lielisku kultūras pieminekļu un mākslas darbu radītāja — dzīvoja nabadzībā, apspiestībā un tika nežēlīgi ekspluatēta. Tautas revolūcijas uzvara deva iespēju ķīniešu darbaļaudžu masām izmantot savas kultūras un mākslas sasniegumus. Ķīniešu tautas daiļrades plašais vēriens liecina, ka sācies jauns kultūras un mākslas uzplaukums demokrātiskajā Ķīnā.

Ķīnas Tautas Republikas trešajā gadadienā, 1952. gada 1. oktobrī, — Latvijas PSR Valsts tēlotājas mākslas muzejā atklāja ķīniešu kultūras un mākslas izstādi. Ap 600 eksponātu un daudzi fotoattēli uzskatāmi rāda Ķīnas kultūras un mākslas piecu gadu tūkstošu ilgo attīstības vēsturi. Izstādē atspoguļotas ķīniešu tautas varonīgās cīņas pret dažādiem iebrucējiem un iekšzemes apspiedējiem. Izstādes materiāli dod iespēju iepazīties ar dažādiem ķīniešu mākslas veidiem, to specifiku un attīstības vēsturi.

Ķīniešu kultura un māksla ir viena no vecākajām pasaulē. Jau neolīta periodā Ķīnas teritorijā bija sastopama t. s. Jansao kultura (IV—III g. p. m. e.), kuras īpatnos izstrādājumus mālā archeologi atrod valrākās Ķīnas provincēs. Vēl bagātāka bija Šan (I) laikmeta (XVII—XII g. p. m. e.) kultura un māksla. Izstādē eksponēti bronzas kulta trauki, bronzas liešanas tehnikas lielo prasmi. Jāatzīmē, ka šai pašai laikā Ķīnā radās pirmie hieroglifu rakstības veidi, attīstījās arhitektūra, glezniecība un skulptūra.

Czou laikmetā (1122.—256. g. p. m. e.) Ķīnā jau izveidojusies šķiru sabiedrība. Pārmaiņas notika arī šķiru ideoloģijā. Tieši šai laikā Ķīnā izplatās reliģiski-filozofiskās mācības — daosisms un konfucianisms, kas ietekmēja arī mākslu. Mākslinieki bija spiesti attēlot reliģiskos tēlus, dievus, viņu kalpus mūkus. Taču tautas masu dailrādē pretojās šai garīgās pavērdzināšanas tendencei, un par spīti valdošajiem idealistiskajiem uzskatiem mākslā pakāpeniski pastiprinājās realistiskie elementi. Izstādes eksponātu starpā var atrast daudzus priekšmetus, kas dod priekšstatu par ķīniešu tautas mākslas realistisko un tautisko raksturu.

Savu augstāko uzplaukumu ķīniešu māksla piedzīvoja agrinā feodālisma periodā — Tan (618.—907. g.) un Sun (960.—1279. g.) laikmetos, kad Ķīnas ekonomiskā un militārā varība sekmēja kultūras un mākslas plaukstu. LPSR Valsts tēlotājas mākslas muzeja rīcībā, diemžēl, nav kaut cik tevorojamu Tan un Sun laikmetu mākslas darbu, tāpēc izstādē neatspoguļots palicis viens no izcilākajiem feodālās

Czao Mips. Lai dzīvo PSRS un Ķīnas draudzība, Lubija.

Jaņ Čaps, Huanhe upes foršēšana, Lubija.

Ķīnas kultūras un mākslas attīstības posmiem. Nedaudz eksponātu izstādē ir no Juap laikmeta (1280.—1368. g.), kad Ķīnu iekaroja mongoļi. Sekojošā Min laikmeta (1368.—1644. g.) sākās zināms atzēluma laiks Ķīnas saimniecībā un kultūrā. Mākslinieki centās sekot Tan un Sun laikmetu mākslas principiem un tradīcijām. Taču viņu cenšanās sasniegt Tan un Sun laikmetu mākslas augsto līmeni izrādījās nesekmīga. Feodālās Ķīnas sabiedriskā iekārta bija savu laiku jau pārdzīvojuši un nespēja veicināt mākslas un kultūras tālāku attīstību. Starp izstādē redzamajiem šā posma eksponātiem uzmanību saista keramika. Dežādi trauki, skulptūras, šadzīves priekšmeti ir dāļi formā un meistariģi apdarē. Interesi modina arī kokgrīzumi un stikplastika. Ļoti populārs ķīniešu mākslā ir mūka tēls. Ķīniešu mākslinieki prata patiesi atspoguļot un atmaskot garīdzniecības divkosību: daudzajos mūku tēlos ķīniešu mākslinieki rāda resnus, viltīgus un mulķīgus tēlus, kuru darbi ir gluži citādi nekā viņu vārdi. Ķīniešu glezniecības paraugi izstādīti valrākās zālēs un attiecas uz XVII—XX g. s. Kompozīcijas, perspektīvas, dabas un cilvēku tēlu traktējuma īpatnība ķīniešu glezniecībā ļabi redzama arī izstādītajos eksponātos.

Cin laikmetā (1644.—1911. g.) Ķīna nokļuva mančūru varā. Ķīniešu tauta ilgi pretojās iekarotājiem, taču spēks bija uzbrucēja pusē. Nespējama pārvērt savu nespēku, feodālās Ķīnas ekonomika, kultura un māksla tuvojās norietam.

Ar 1911.—1913. g. buržuāziskā demokrātiskā revolūcija gāza pēdējo Cin dinastijas ķeizaru un nodibināja Ķīnas republiku. Tomēr tautas masu cīņa nebeidzās. Neviendzība, ekspluatācija, apspiestība turpinājās, vara piederēja bagātajiem.

Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas uzvara Krievijā deva jaunu stimulu ķīniešu tautas nacionālās atbrīvošanas kustībai. 1921. g. Ķīnā tika radīta komunistiskā partija, kura spēja izveidot nacionālo antiimperialistisko fronti. Taču Ķīnas lielburžuāzija un tās sulainis Čan Kai-ši centās ķīniešu tautu nodot amerikāņu monopolistu nagos. Padomju tauta ar dziļām solidari-

lates jūtām sekoja ķīniešu tautas nacionālās atbrīvošanas cīņai.

Komunistiskās partijas vadībā ķīniešu tauta guva vēsturiskas uzvaras pār japāņu iebrucējiem, iekšējo reakciju un amerikāņu-gomindanlešu saļaspām. Ķīnas tautas revolūcijas uzvara un Ķīnas Tautas Republikas nodibināšana uz visiem laikiem izbeidza gadu desmitiem ilgstošo Ķīnas izlaupīšanu, tautas apspiešanu un izpostīšanu.

Ķīnas Tautas Republikas mākslinieki cieši saistīti ar savas tautas politisko dzīvi un lielo jauncelsmes darbu. Ķīniešu mākslinieki mācās no padomju mākslas sasniegumiem. Sekojot ķīniešu tautas vadona aicinājumam, mākslinieki cenšas spīgtos tēlos atspoguļot ķīniešu tautas laimīgo dzīvi. Pēdējos gadu simteņos feodālās Ķīnas oficiālā māksla bija atgājusi no dzīves īstenības un maldīgas ledomu pasaulē. Ķīnas Tautas Republikas mākslinieki nopietni un kritiski pārvērtē māksliniecisko mantojumu un meklē jaunus realistiskus izteiksmes līdzekļus, kas pilnīgāk un patiesāk ļautu atspoguļot mākslā aktuales notikumus. Ķīniešu mākslinieki drosmīgi grauj iesīkstējušos kanonus, kas kavē mākslas attīstību. Izstādē eksponētas daudzas revolucionāras lūbiņas, kurām demokrātiskajā Ķīnā ir liela sabiedriskā nozīme. Šie darbi rāda, ka ķīniešu māksla ir noņemusi savu gastingumu un mākslinieki kļuvuši par aktīviem jaunās dzīves celājiem. Tautas cīņas, uzvaras, Ķīnas rūpniecības un lauksaimniecības attīstība, armijas un tautas vienotība, padomju un ķīniešu tautas draudzība — lūk, temas, kuras nodarbina mūsdienu Ķīnas māksliniekus.

Ķīnas Tautas Republikas ekonomiskās, kultūras un mākslas attīstību un nostiprināšanu veicina Padomju Savienības draudzīgā palīdzība. Ķīniešu un padomju tautu draudzība un svētā apņemšanās nosargāt mieru ir droša garantija miera stiprināšanai Austrumos un visā pasaulē.

Ķīnas kultūras un mākslas izstāde Valsts tēlotājas mākslas muzejā Rīgā palīdzēs Padomju Latvijas darbaļaudim labāk iepazīties ar ķīniešu tautas lieliskajiem kultūras un mākslas sasniegumiem.

M. Ivanovs